

ΑΒΕΙΟΤΗΤΟΝ
ΚΥΡΙΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΚΑΡΜΙΡΗΝ
ΚΑΘ' Ε. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ.
ΑΙΟΝΥΣΟΥ 20
Κ Η Φ Ι Σ Σ Ι Α

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΔ

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1947

ΑΡΙΘ. 15—16

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο Β'

Είχεν ήδη έκδοθῆ τὸ προηγουμένον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας», ὅτε κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας κατάπληκτος ὁ λαὸς ἤκουε τὴν εἶδησιν, ὅτι περὶ τὴν δευτέραν ὥραν ἢ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον. Κατῆφια βαρεῖα κατέλαβεν αὐθωρεὶ τὰς ψυχὰς διὰ τὸ ὄλωσ ἀπροσδόκητον τοῦ θλιβεροῦ γεγονότος, καθ' ὅσον τῇ προτεραιᾷ ὁ Βασιλεὺς μετεῖχε δημοσίου θεάματος, οὐδεμίᾳ δ' ἔνδειξις προσβολῆς τῆς ὑγείας τοῦ βασιλικοῦ ὀργανισμοῦ προπαρασκεύαζε πρὸς ἐνδεχόμενον ἀπευκταῖον.

Ὁ θάνατος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐθρηνηθῆ εὐκρινῶς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς ἐθνικὴ συμφορά. Παραστάτης πιστὸς τῶν ὑπηκόων του εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἐνθουσιασμοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀπογοητεύσεις καὶ τὰς πικρίας, ἐμψυχωτῆς εἰς τὰς λύπας, πλήρης πίστεως εἰς τὴν θείαν Πρόνοιαν καὶ γνήσιος φορεὺς τῶν αἰώνιων ἑλληνικῶν ἀξιών, ἀνέδειξεν ἑαυτὸν πραγματικὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ σύμβολον, ἐνσαρκοῦν ἐν ἑαυτῷ οὐ μόνον τὸ λαμπρὸν δι' ὅλον τὸν κόσμον ἑλληνικὸν παρελθόν, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρόντος τὴν ἠθικὴν ρώμην καὶ τοῦ μέλλοντος τὴν μεγάλην ἀποστολήν.

Εἰς τὸν Βασιλέα Γεώργιον ἐπέκλώσθη δραματικὴ βασιλεία. Ὡς ἐπίδοξος Διάδοχος βαπτισθεὶς εἰς ποταμοὺς ἐθνικῶν θριάμβων, ὡς Διάδοχος ἤρξατο προγευόμενος τῶν ὀδυνηρῶν νυγμῶν τοῦ βασιλικοῦ στέμματος, ἀλλ' ὡς Βασιλεὺς ἠρθάνθη πραγματικῶς μαρτυρικὸν τὸν βασιλικὸν στέφανον. Ἐπὶ τέταρτον αἰῶνος βασιλεύσας, τὸν μέγιστον τῆς βασιλείας του χρόνον ἔζησεν ἐξόριστος μακρὰν τῆς Ἑλλάδος ἀνέστιος ἀναξ, πλήρης πικρίας διὰ τε τὰς ἐξ οἰκείων ἀδικίας καὶ τὰς τῶν ἔξω ἐπιβουλάς, πάντοτε ὁμως πλήρης ἐγκαρτερήσεως καὶ ἐλπίδων διὰ τὰ ἐθνικὰ δίκαια, ὧν παρίστατο ἀγροπνος ὑπέρμαχος πανταχοῦ. Ἐπανήλθε πρὸ μηνῶν εἰς τὰ ἴδια, λαοπόθητος, ἀλλὰ καὶ κατακόπος, φέρων τὴν δόξαν τῶν μεγαλοργιῶν τῆς πρὸ ἑπταετίας ἐθνικῆς ἐξορμήσεως. Καὶ ἡ πρώτη Ἀπριλίου ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλέων ὡς ἡμέρα ὀριστικῆς ἀναπαύσεως ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν του καμάτων.

Κύριος ἀναπαύσαι αὐτὸν ἐν δικαίων σκηναῖς.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΥΛΟΣ Α'

Ἀθήμερον τῇ 8 μ.μ. ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ἐνώπιον τῆς Κυβερνήσεως, τῶν ἐπιστήμων καὶ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου συμπαραστατομένου ὑπὸ τῶν Σεβ. συνοδικῶν Ἀρχιερέων ἐν εἰδικῇ τελετῇ μετὰ σύντομον δέησιν καὶ ἀνακοίνωσιν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἐτελέσθη ἡ ὀρκωμοσία τοῦ νέου Βασιλέως Παύλου, ὁστις, θείας τὴν δεξιάν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Ἐθαγγελίου, ὤμωσέ τὸν ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 43 τοῦ Συντάγματος ὀριζόμενον ὀρκον.

Τῇ δὲ 10,30' ἢ Α.Μ. ὁ νέος Βασιλεὺς ἀπηύθυνε διὰ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τὸ ἀκόλουθον διάγγελμα :

«Ἕλληνες,

»Μὲ ραγισμένην τὴν καρδίαν σὰς ἀναγγέλλω τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ ἀγαπημένου μου ἀδελφοῦ, τοῦ Βασιλέως μας Γεωργίου τοῦ Β'. Ἀφίνει τὸν κόσμον αὐτὸν μὲ τὴν συνείδησιν ἡρεμον ὅτι δὲν ὑπῆρξε θυσία ἀνθρωπίνῃ, τὴν ὁποίαν δὲν προσέφερεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πατρίδος.

»Καλούμενος σήμερον νὰ συνεχίσω τὸ ἔργον του, θὰ ἀφοσιώσω ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς μου διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἔθνους.

»Ἡ αἰωνία μας Πατὴρς μας καλεῖ σήμερον εἰς ἓνα ἀγῶνα ὑπάρξεως διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς καὶ τὰς ἐλευθερίας τῆς. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἠνωμένοι θὰ τὸν φέρωμεν εἰς πέρας. Ζήτω ἡ Ἑλλάς !»

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γεώργιος ὁ Β' (†) — Ἑόρτια Γράμματα (ἐπὶ τῷ Πάσχα). — Τῆς Διευθύνσεως Ἡ τελευταία λέξις. — † Μητροπολίτου Σάμου Εἰρηναίου Αἱ ἰδιόζουσαι μορφαί τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Α' Ἡ φυσιογνωμία καὶ τὸ πνεῦμα τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. — † Μητροπολίτου Κορινθίας Μιχαήλ, Μεθοδία μοναχὴ ἢ ἐν Κιμῳλῶ ἀσκήσασα. — Ἀρχιμ. Παρθενίου Πολάκη, Ὁ Πάστὴρ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς ἐπιστήμων. — Α. Φυτράκη Τὸ κήρυγμα. — Ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν «Ἐκκλησίαν». — Παρατηρήσεων Στήλη: Σταθμὸς ἀειζήλος. — Μεγάλῃ χαρᾷ. — Βαθεῖα θλίψις. — Παράτασις προσδοκίας. — Δύο σπουδαῖα ζητήματα. — Χρονικά.

ΕΟΡΤΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Παναγιώτατε καὶ θεϊότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὲ Πατριάρχῃ, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ Σεβασμιώτατε καὶ περιουσίδιαστε ἀδελφεῖ καὶ συλλειτουργεῖ Κύριε Μάξιμε, τὴν Ὑμετέρην Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπασζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Στεροῦ τῇ θελήσει καὶ μεγάλῃ τῇ καρδίᾳ βαδίζει ὁ Θεάνθρωπος Αυτοῦ τῆς πρὸς τὸ ἐκούσιον πάθος, ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς Ἀθωότητος Αὐτοῦ βαρὺν ἀνέχων τὸν σταυρὸν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου καὶ ἀνέρχεται τὸν φοικτὸν Γολγοθᾶν ὁ ἀναμάρτητος, ἵνα διὰ τοῦ ὀδυνηροτέρου τῶν ἐπονειδίστων παρ' ἀνθρώποις μαρτυρίων, ὅπερ ἐπεφύλασεν εἰς τὸν Εὐεργέτην τοῦ παντός ἢ ἀνθρωπίνῃ ἀγνωμοσύνῃ, χύση τὸ πανάχραντον αἷμά Του ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας, τὴν ζωὴν Αὐτοῦ διδοὺς ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων. Σπεύδει πρὸς τὸν Ἄδην, ἵνα καὶ τοὺς ἐν Ἄδῃ ἐλευθερωσῇ καί, ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, καταργήσῃ τὸν θάνατον, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων γινόμενος, καὶ δλοκληρώσῃ οὕτω τὴν λύτρωσιν, διεκτείνων τὰς ἀγκάλας τῆς θείας Στοιχῆς Του πρὸς πάντας τοὺς βουλομένους σωθῆναι ἐξ ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν αἰώνων.

Ἐκστατικοὶ ἐνώπιον τοῦ ἀπολυρωτικοῦ ἔργου τῆς Παντεργήμονος τοῦ Θεοῦ Σοφίας καὶ Χάριτος, γονυκλιεῖς μετὰ δέους πρὸ τοῦ Ἐστανομένου, ταπεινοὶ προσοκνηταὶ τοῦ Σταυροῦ, ἡλευθερωμένοι τῶν δεσμῶν τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας, τεθαμβημένοι τῷ φωτὶ τῆς ἀναστάσεως, λελυρωμένοι ὑπὸ τῆς θείας χάριτος καὶ εὐδοκίας, εὐέλπιδες πρὸς «τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς», καταλαμπόμενοι, τέλος, τῷ ἀνεσπέρῳ φωτὶ τῆς χαρᾶς, τῷ ἀπὸ τοῦ ζωοδόχου Τάφου ἀναλάμψαντι, δοξάζομεν τὸ ὑπερῷον ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ δλόμνητον πρὸς Αὐτὸν ἀναπέμπομεν τὴν δέσιν, ἵνα μὴ παραδῶ τὰ πλάσματα τῶν χειρῶν Αὐτοῦ εἰς τέλος καταποθῆναι τῇ ἀπωλείᾳ, ἀλλὰ, μακροθυμῶν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν καὶ ἡμῶν πλημμελήμασι, ἐπικαταπέμψῃ ἀνὰ τὸν κόσμον τὴν εὐρήνην Αὐτοῦ, τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν, ἐνθῆ ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων λογισιῶν αἰωνιότητος, φωτίσῃ τὰς διανοίας καὶ καταγάσῃ τὰς ψυχὰς λαῶν καὶ ἀρχόντων εἰς μετάνοιαν καὶ μεταστροφὴν, ἵνα οὕτως οἱ πάντες προστρέξωσι πρὸς τὸν Σταυρὸν τῆς Συγγνώμης καὶ τῆς Ἀγάπης καὶ κατανασθῶσι τῷ φωτὶ

τῆς αἰδίου Θεότητος, οἰκειούμενοι τὴν ἀπὸ τοῦ τιμίου Σύλου ἀναβλύζουσαν λυτρωτικὴν χάριν τοῦ Ἐστανομένου εἰς δόξαν Θεοῦ, τοῦ μακροθυμοῦντος ἐπὶ τοῖς ἡμῶν πλημμελήμασι.

Τῶν οὖν αἰσθημάτων ἡμῶν τούτων καὶ εὐχῶν καὶ προσευχῶν καὶ ἐλπίδων κοινωνοὺς ἐργωκότες τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα σὺν τοῖς περὶ Αὐτὴν Σεβασμιωτάτοις Ἱεράρχαις, τῷ τιμίῳ προσβυτερίῳ, τῇ ἐν Χριστῷ διακονίᾳ καὶ παντὶ τῷ Χριστιανισμῷ πληρόματι τῆς παρ' Αὐτῇ θεοδοξίας τοῦ Ἐκκλησίας, ἐγκάρδιον πέμπομεν Ὑμῖν χαριετισμὸν, τὰς διανουμένους ἁγίας ἡμέρας καὶ σεπτὰς ἑορτὰς τοῦ σωτηρίου Πάθους καὶ τῆς ἐνδόξου Ἀναστάσεως τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς κοινῆς ἡμῶν πίστεως καὶ τελειωτοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ ἀφορμὰς εὐκαίρους καὶ θεοδωρότους λαμβάνοντες πρὸς τὴν μετὰ τῆς Ὑμετέρας θεοφρονητοῦ Παναγιότητος καὶ τῶν περὶ Αὐτὴν κοινωνίαν ἀγάπης καὶ πίστειν ἀδιδείπτου συνεργασίας ἀδελφικῆς ἐν τῷ γεωργίῳ τοῦ Θεοῦ εἰς οἰκοδομὴν πιστῶν, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανε.

Δὴ δ' ἡμῖν ὁ Κύριος ἰδεῖν καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὅλης τὴν ἀπὸ τοῦ τάφου τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς θλίψεως ἐξανάστασιν καὶ ἴδοιμεν λοιπὸν ἄγγελον Κυρίου ἀποκλύοντι ἀπὸ τοῦ τάφου τούτου τὸν βαρὺν λίθον τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐλαμφθῆναι ἄφρον τῷ θαύματι καὶ ἀξιοθῆναι ταχεῖαν ἑορτάσαι τὴν χαρὰν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, βασιλείας εὐρηνης καὶ ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης καὶ χάριτος καὶ ἐλευθερίας, ἣ Χριστὸς ἡμᾶς ἡλευθέρωσε, νέαν ζωὴν εὐαγγελιζομένης καὶ ἐγκαινιζούσης κατὰ Πνεῦμα Αὐτοῦ τὸ πανάγιον, τὸ πασῶν δωρῶν πάροχον, ζωὴν ἄξιαν τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Αυτρωτοῦ Ἰησοῦ.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, πόθῳ ἀδελφικῷ τὸν ἐν Χριστῷ ἀναστάντι ἀσπασμῶν ἡμῶν κα' αὐτῆς ἀπιδιδόντες τῇ Ὑμετέρᾳ θεοφρονητῷ Παναγιότητι διατελοῦμεν

Τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλος πρόθυμος

† Ὁ Ἀθηνῶν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ Πρόεδρος

Ἐν Ἀθήναις, μηνὸς Μαγτίου κθ' α' θ' μ'

Ὅμοια Γράμματα διεβιβάσθησαν καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς Προεδροὺς τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Ἡ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΞΙΣ

Ὅταν οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ τὸν εἶδον συλλαμβανόμενον καὶ ἀπαγόμενον πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν συνέδριον ἐν μέσῳ παραφόρου ὄχλου σείοντος, «ὡς ἐπὶ ληστήν», μαχαίρα καὶ ξύλα, σκανδαλισθέντες, ἀμέσως διεσκοπίσθησαν, πλήρεις δὲ φόβου ἔσπευσαν νὰ κρυβῶν διὰ νὰ ἀποφύγουν καὶ αὐτοὶ ἀνάλογα καταδίωξιν. Ὁ σκανδαλισμὸς τῶν ἐκείνων ἐπὶ τῷ ὅτι ἄλλα ἤλπιζον καὶ τάναντία ὅπως συνέβησαν, καὶ ὁ διὰ τὸν προσωπικὸν τῶν κινδυνον καταλαβῶν αὐτοὺς φόβος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπακολουθήσαντα περὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου

ρίου των τραγικῶν γεγονότων, ἰδίως δὲ τὸ τοῦ Σταυροῦ δράμα καὶ ἡ τόσον ἄδοξος τελευτῆ, ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἀρκετὰ διὰ νὰ πεισθοῦν ὅτι ἐλέγχθη ἡ τελευταία λέξις τῆς ὅλης ἐκείνης παραδόξου ἱστορίας Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ καὶ νὰ αἰσθανθοῦν ἐσχάτην ἀπογοήτευσιν, ἐφ' ὅσον εἶδον θραυομένας τὰς ἐλπίδας των «ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλον λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ».

Ἐπῆλθεν ὁμως μετ' οὐ πολὺ ἡ Ἀνάστασις τοῦ ἀποθανόντος Κυρίου των, καὶ ἀφρῦ παρῆλθον ὅλοι οἱ δισταγμοὶ τῶν πρώτων στιγμῶν τοῦ ἀπροσδοκῆτου ἀγγέλματος, δὲν ἐβράδυναν νὰ «διανοιχθῶσιν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ» καὶ νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι τὴν τελευταίαν λέξιν δὲν εἶπαν τὰ πάθη καὶ ὁ Σταυρός, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ κήφῳ, ὅπου ἐσταυρώθη, εὑρεθὲν κενὸν τοῦ νεκροῦ σώματος «καινὸν μνημεῖον, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἦν τεθειμένος».

Τούτου οὕτως ἔχοντος, θὰ ἀνέμενέ τις ὅπως κύριον καὶ ὀριστικὸν σύμβολον τῆς ἐπὶ τῆς Ἀναστάσεως ὡς θεμελίου οἰκοδομηθείσης χριστιανικῆς θρησκείας καὶ ἐκκλησίας ἀποβῆ ὁ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν τοῦ ἀνάσταντος γεννήσας καὶ ἐμπεδώσας τὴν ἀκράδαντον εἰς αὐτὸν πίστιν κενὸς τάφος. Ἐν τούτοις, ἀντὶ αὐτοῦ, προέχον τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ σύμβολον, διῆκον μονίμως καὶ ἀναλλοιώτως δι' ὅλων τῶν σταδίων καὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν, πᾶσαν κίνησιν τῶν σφραγίζον καὶ κατακοσμοῦν τὰ στήθη, τὰ στέμματα καὶ τὰ λάβαρα τῶν χριστιανῶν, τὰς εἰσόδους καὶ τὰς ἐξόδους των, ἀπῆβη ὁ ἐφ' οὗ ὁ Κύριος παρέδωκε τὸ πνεῦμα Σταυρός.

Ἄλλὰ δὲν εἶνε δύσκολος τοῦ πράγματος ἡ ἐξήγησις. Ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ ἐσημείωσε τὸ τέρμα καὶ τὴν ὀριστικὴν συντέλεσιν τοῦ δι' ὃν ὁ Πατὴρ ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον ἔργου. Ἡ ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ τελευταία ἀνακραυγὴ του ἦτο ἡ λέξις «τετέλεσται», ἐπισφραγίζουσα τὴν πρὸς τὸν Πατέρα δήλωσιν τοῦ Υἱοῦ, ὅτι «τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω» καὶ συγκεφαλαιούσα τὸ ὅλον τῆς λυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἔργον διὰ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου τῆς κατάρας θυσίας, δι' ἧς ἐγεφυρώθη τὸ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ὀρυχθὲν χάσμα. Αὐτὸς δὲ εἶνε ὁ λόγος,

διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἡμέρα τῆς σταυρώσεως, ἡ Μεγάλῃ Παρασκευῇ, ὑπῆρξεν ἔκτοτε ἡ κατ' ἐξοχὴν ἡμέρα τῆς βαθυτέρας θρησκευτικῆς συγκινήσεως, ἀφοῦ ἐκάστοτε διὰ τοῦ Σταυροῦ τῆς ὑπομνήσκει ὅτι «ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν». Ἡ θέσις αὐτῆ τοῦ Σταυροῦ ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας ἀφαιρεῖ ἀπὸ αὐτὸν τὸν γυμνὸν τραγικὸν χαρακτήρα, διότι ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶνε καθ' ἑαυτὸν τραγικός, ἀλλ' ἡ λύσις τῆς τραγωδίας.

Ἡ συντέλεσις τοῦ ἔργου, διὰ τὸ ὁποῖον ἀπεστάλη εἰς τὸν κόσμον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐπιστέφεται διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσεώς του. Εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν γεγονός, τὸ πληροῦν τὸν διὰ τῆς σταυρικῆς τοῦ Θεανθρώπου θυσίας σωθέντα ὑψίστης χαρᾶς. Τὸ γεραίρει διὰ τοῦτο ὡς πανηγυριν πανηγύρεων καὶ ὡς βασιλίδα τῶν ἑορτῶν. Ἄν ὡς ὑπερτάτη εὐτυχία ἀπολαμβάνεται ἡ ἀπροσδόκητος πλήρωσις μιᾶς θεωρηθείσης ὡς ὀριστικῶς ἀπολεσθείσης μεγάλης ἐλπίδος· ἂν ὑψίστην χαρὰν δοκιμάζει ὁ ἀνελπίστως ἐπαναβλέπων ζῶντα, ἐκείνον ποῦ ἐπιστεύθη χαμένος διὰ παντός, δύναται τις νὰ φαντασθῇ τὴν χαρὰν τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ἀφ' ἧς στιγμῆς «ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις» ἐπεισθήσαν ἀκραδάντως ὅτι δὲν εἶχον θραυσθῆ αἱ ἐλπίδες των, καὶ ὁ τέως ὄχι ἀπλῶς νομιζόμενος, ἀλλὰ πραγματικῶς ἀποθανὼν καὶ ταφείς ἴσταται πρὸ αὐτῶν ὀλοζώντανος. Ἡ ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος ὑπῆρξεν ἡ ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων αὐτογράφος ὑπογραφή τοῦ Θεοῦ εἰς κύρωσιν τῆς λήξεως τοῦ δι' ὅπερ ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν τοῦ ἔργου. Τῆς θείας ταύτης ὑπογραφῆς τεθείσης, τίποτε δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ μεταβίβῃ ἢ ὅπως δήποτε ν' ἀλλοιώσῃ τὸ γεγονὸς τῶν γεγονότων τῆς Ἰστορίας, τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνέστη, καὶ ὅτι ἐν τῇ Ἀναστάσει ὁ Θεὸς ἐξήγγειλεν ἅπαξ διὰ παντός τὸν ὀριστικὸν κατὰ τοῦ κακοῦ θρίαμβον. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶνε ἀπλοῦν ἐπεισόδιον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μας ἱστορίαν· εἶνε αὐτὴ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιά καὶ τὸ κέντρον τῆς Ἰστορίας μας· εἶνε ἡ διὰ τῆς Ἰστορίας διήκουσα αἰωνία καὶ στεντορεία φωνή, ὅτι, παρ' ὅλα τὰ χονδροειδῆ τῶν ἀνθρώπων σφάλματα καὶ τὰς τραγικὰς ἐκτροπὰς, παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς καὶ τὰ ἐκάστοτε ἀνακύπτοντα δύσ-

ΑΙ ΙΔΙΑΖΟΥΣΑΙ ΜΟΡΦΑΙ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛ. ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΟ ΒΑΘΥΤΕΡΟΝ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Α'. Ἡ φυσιογνωμία καὶ τὸ πνεῦμα
τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Ἐνα ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἐμφανίζουσι αἱ δύο Ἐκκλησίαι, ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ καὶ ἡ Δυτικὴ, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τοὺς τρόπους μετὰ τοὺς ὁποίους κατενόησαν, ἐβίωσαν, καὶ ἠμῆνευσαν τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν. Ποῖαι αἱ διαφοραὶ τῶν εἰς γενικὴν ἀποψιν, τοῦτο ἐκτίθεται εἰς ἐπιστημονικὰ θεολογικὰ ἔργα, ὡς εἶναι ἡ Δογματικὴ, ἡ Συμβολικὴ, ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. Ὁ Χριστιανισμὸς ὅμως εἶναι περισσότερον ζωὴ, μυστικὴ πνοή, καὶ ὀλιγότερον ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀληθειῶν πρὸ ἀναστηλῶναι ἢ ἔρρενα τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν.

Ὡς πνοὴ μυστικὴ ἐκφράζεται καὶ εἰς δόγματα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς εἰς σύμβολα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐκφράσεις πνευματικῶν πραγματικότητων καὶ τρόποι προσανατολισμοῦ εἰς αὐτάς, ὡς εἶναι ὁ Θεὸς καὶ αἱ λοιπαὶ μυστηριώδεις ἐξ ἀποκαλύψεως ἀλήθειαι. Διὰ τὴν συλλάβην τῆς τῆς νόημα τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τοὺς τὴν διανόησιν των, τοὺς τρόπους τῆς οἰκειώσεως τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τὰ ἔργα τῆς τέχνης των, τοὺς ἀναλόγους προσανατολισμοὺς των πρὸς τὸν θεῖον Λυτρωτὴν. Μᾶλλον μὲ παρατηρήσεις καὶ κρίσεις ἐπὶ τῆς ζωῆς των, πρὸς τὰ ἐγίνοντο κατὰ τρόπον συγκριτικόν, θὰ εἶναι δυνατόν νὰ φανοῦν σαφέστεραι αἱ ἰδιάζουσαι μορφαί, μετὰ τὰς ὁποίας ἐξωτερικεῦθη ἡ κοινὴ χριστιανικὴ πίστις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Μετ' ὁρισμοὺς ἐξ ὀλίγων λέξεων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατανοηθῇ τὸ βάθος των, ἢ οὐσία των.

Λέγομεν συνήθως ὅτι ἡ Ὁρθόδοξία εἶναι ἡ σύνθεσις τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ ἐκείνου ὡς μορφῆς, καὶ τοῦ Κυρίου ὡς οὐσίας, ὡς πνευματικοῦ βάθους. Ὁ ὁρισμὸς οὗτος εἶναι ἕνας τρόπος χαρακτηρισμοῦ τῆς ζωῆς τῆς, ἔχει στοιχεῖα ἀληθείας, ἀλλὰ δὲν ἐξαντλεῖ ὅλον τὸ περιεχόμενον τῆς ὀρθοδοξίας. Ἄλλως τε καὶ αὐτὴ ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι μία, ἀγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολική, ὡς λέγει τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, δὲν εἶναι οὔτε Ρωμαϊκὴ, οὔτε Ἀνατολική. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ συνέχεια τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἐξαντλεῖται ἢ ζωὴ τῆς εἰς ὅ,τι προσπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις μας. Εἶναι ὄρατὴ καὶ ἀόρατος, εἶναι στρατευομένη ἐπὶ τῆς γῆς

λυτα προβλήματα, ὁ Σταυρὸς εἶνε ὑπόσχεσις ἀναστάσεως, καὶ ταύτης ἢ βεβλίωσις εἶνε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἡ βασιλεία του εἰς τὸ τέλος θὰ θριαμβεύσουν.

Αὐτὴ εἶνε ἡ τελευταία λέξις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα.

καὶ θριαμβεύουσα ἐν οὐρανῷ. Τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιον συνδυασμένον μετὰ τὴν πίστιν, μετὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν, δημιουργεῖ τὸν θεανδρικόν της χαρακτήρα. Ὁ σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ ἀμείψῃ, νὰ λυτρώσῃ, νὰ μεταμορφώσῃ τὸν φυσικὸν κόσμον καὶ τὴν ζωὴν. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν οὐσίαν τῆς εἶναι Θεὸς-κόσμος, Θεὸς-ἀνθρωπότης. Ἐχει δύο στοιχεῖα, τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀνθρώπινον. Καὶ ἐνῶ τὸ θεῖον, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας κινεῖται καὶ ζῆ ὡς καθολικὴ ἀγάπη, ὡς ἀμειψτικὴ δύναμις, ὡς πνοὴ ἀνακαινίσεως καὶ ἀναδημιουργίας, ὡς ἐνότης πάσης ζωῆς καὶ παντὸς γένους ἀνθρώπων, προσπίπτει ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπινου στοιχείου ὑφίσταται θλάσιν. Τὸ ἀνθρώπινον στοιχεῖον καθορίζεται ἀπὸ τὴν διανόησιν καὶ τὴν ψυχολογίαν τῶν λαῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους μετεδόθη ἡ χριστιανικὴ θρησκεία. Ἡ ψυχολογία των εἶναι οἱ τρόποι τῆς ζωῆς, τοὺς ὁποίους ἐπεξεργάσθη ἢ ἱστορία τῶν ἐθνῶν, τὸ γεωγραφικόν των περιβάλλον, τὰ εἶδη τοῦ πολιτισμοῦ των. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο διαφοροποιεῖ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην πλευρὰν τὸ θεῖον, καὶ διὰ τοῦτο, ἐνῶ εἶναι μία ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ θεῖόν της στοιχεῖον, εἰς τὴν ἱστορικὴν της πραγματικότητα παρουσιάζεται ὑπὸ διαφοροὺς μορφάς, ὑπὸ ἰδιάζοντας τύπους θρησκευτικῶν ὁμολογιῶν.

Ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἐμορφώθη ἐντὸς τοῦ ἀρχαίου ρωμαϊκοῦ πνεύματος. Ἡ Ρώμη ὑπῆρξεν ἐπὶ αἰῶνας ἡ κυρίαρχος κοσμικὴ ἐξουσία, πρὸς ἣν ἀπλωμένη εἰς ὅλον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον. Τὸ διοικητικὸν της σύστημα κατήντησεν ἀπολυταρχικόν. Ὁ πολιτισμὸς τῆς ἦτο τραχὺς πολιτισμὸς κράτους, δυνάμει, τάξεως, δικαίου. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ρωμαϊκῆς Ἀυτοκρατορίας, ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπέπνευσε τὴν ἀτμόσφαιραν πρὸς παρήγαγον τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ καταλυθέντος Κράτους. Ἐνα πνεῦμα νομιμότητος ἔζη ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Πάπας Βονιφάτιος ὁ δὲς ἀνεφώνησε κάποτε ego sum Caesar, ego sum Imperator. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας διεισφύθη εἰς διοικητικὸν σύστημα ὀλοκληρωτικόν. Ὁ Πάπας συγκεντρώνει τὴν ὅλην ἐξουσίαν, ἢ ὁποῖα ἀνυλίσταται εἰς τὰς ἐπὶ μέρους ἐκκλησιαστικὰς διοικήσεις. Ἡ Ἐκκλησία ἐμφανίζεται ὡς ἕνα πελώριον κράτος μετὰ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ποντίφικα, τὸ πρωτεῖόν της εἶναι κληρονομία ρωμαϊκὴ καὶ ὄχι θεοῦ δικαίου διάταξις. Ἐντεῦθεν προήλθε καὶ ἡ κοσμικὴ της ἐξουσία. Ζῆ ὡς μία πειθαρχία, ὡς μία ττραστία ὀργάνωσις, πρὸς δὲν ἔχει τὴν ὁμοίαν της εἰς τὸν κόσμον.

Εἰς τὴν Ἀνατολὴν κυριαρχεῖ περισσότερον ὁ Ἑλληνισμὸς. Οἱ λαοὶ ἐδῶ κινουῦνται ἐντὸς τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Ἡ διανόησις των, ἢ ψυχολογία των εἶναι μᾶλλον ἀτομιστικὴ. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς δὲν ἠδυνήθη νὰ σχηματισθῇ εἰς ἐνιαῖον Κράτος. Ἦτο κατατετημημένη εἰς ἐπὶ μέρους πολιτείας, πρὸς ἐκκυβερνῶντο κατὰ τρόπον δημοκρατικόν. Ὅχι μόνον ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων ἐβασίλευε ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δήμου ὡς κυρίαρχον σώματος, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις, καὶ δὴ καὶ αὐτὴ ἡ Σπάρτη, ἢ θεωρουμένη ὡς ἀπολυταρχικὴ πολιτεία μετὰ ἀριστοκρατι-

ΜΕΘΟΔΙΑ ΜΟΝΑΧΗ Η ΕΝ ΚΙΜΩΛΩ, ΑΣΚΗΣΑΣΑ

Ἐπὶ τὸν ἄνω τίτλον εἶδε τὸ φῶς τευχίδιον ὀλιγοσέλιδον, γραφὲν ὑπὸ τοῦ Σφβ. Μητροπολίτου Κώου κ. Ἐμμανουὴλ κατὰ τὰς παραμανὰς τῆς τόσον καθυστερησάσης ἀναδείξεώς του εἰς Ἐπίσκοπον.

Συντεταγμένον εἰς γλώσσαν θαυμασίαν, ἀριστοτεχνικὴν, δὲν ἔχει ὡς περιεχόμενον τοῦ προσωπικότητά, πὺδ διεκρίθη, εἰς τὸν ἀπατηλὸν τοῦτον καὶ ρέοντα κόσμον, διὰ τὴν σοφίαν του ἢ τὴν ὑψηλὴν κοινωνικὴν του θέσιν ἢ τὴν δύναμιν καὶ ἔξουσίαν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἦτο περιβεβλημένη, ἢ τὴν δόξαν τὴν κατὰ κόσμον, πὺδ ἀπελάμβανεν ἐν τῇ ζωῇ. Πᾶν τοῦναντίον τὸ συμπαθὲς αὐτὸ τευχίδιον στρέφεται περὶ μίαν ἀπλὴν, σεμνὴν καὶ ταπεινὴν γυναῖκα, πὺδ ἠξιώθη, μὲ ὅλα ταῦτα, νὰ γίνῃ καὶ ἐν τῇ ζωῇ της καὶ μετὰ τὴν μακαρίαν τελευτὴν της ἢ προστάτις, ἢ παρηγόρητος, ἢ ὁδηγὸς εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἀρετῆς τῶν συμπατριωτῶν της καὶ πολλῶν νησιωτῶν τοῦ Κυκλαδικοῦ συμπλέγματος. Ἴδου μὲ ἐλαχίστας λέξεις ἢ ὅλη ἱστορία της. Κόρη ἐμπόρου εὐσεβοῦς ἤλθεν εἰς γάμου κοινωνίαν. Μὴ ἐπανελθόντος ὁμοῦ τοῦ ναυτικοῦ συζύγου της εἰς Κίμωλον ἀπὸ θαλάσσιον ταξίδιον, ἐθεώρησε τοῦτο, ἢ κατὰ κόσμον Εἰρήνην, ὡς κλησὶν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν. Ἐπραγματοποίησε τοιοῦτοτρόπως τὸν ὄν εἶχεν, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, μύχιόν της πόθον νὰ γίνῃ νύμφη τοῦ Χριστοῦ. Ἐπακολουθεῖ ἡ αὐστηροτάτη καὶ σκληρὰ μοναχικὴ ζωὴ τῆς Μεθοδίας εἰς τὸ ἀσκητήριόν της, πὺδ τὸ ἔπηξεν ὡς «ατρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματος» εἰς τὸ κάστρον τῆς Κιμώλου καὶ ἡ ἀγία καὶ εὐεργετικωτάτη ἐπίδρα-

κὴν διοικήσιν, εἶχε καὶ αὐτὴ Συνέλευσιν τῶν γερόντων, τῶν ἐφόρων, τῶν βασιλέων, καὶ ἡ ἀσκησις τῆς ἔξουσίας ἦτο ἀπόρροια οὐχὶ τοῦ ἐνός, ἀλλὰ τῶν πολλῶν. Ἐὰν τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα σώζει τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν, δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς αὐτὸ ὁ χριστιανισμὸς πὺδ θεωρεῖ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου ὡς τὴν ὑπερτάτην ἀξίαν εἰς τὸν κόσμον. Ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διεμορφώθη εἰς πολίτευμα δημοκρατικόν, συνοδικόν, εἰς σύστημα αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Αἱ Σύνοδοι ἐξεπύδουν Κανόνας, διὰ τῶν ὁποίων ἡ βουλή καὶ ἡ γνώμη τῶν πολλῶν ἐθεωρεῖτο ἡ δεσπύζουσα βούλησις εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῶν πιστῶν. Καὶ οὕτω ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔλαβε διάφορα σχήματα εἰς τὸ κφάλαιον τῆς διοικήσεως. Ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ὡς κληρονόμος τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας γίνεται παπικὸν Κράτος, ὀργάνωσις πειθαρχημένη, ὀλοκληροτικὴ διοικήσις. Ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἢ ὁποῖα λέγεται Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία (грекуе Orthodоxe, ὀρος διεθνῶς ἀνεγνωρισμένος δι' ὅλας τὰς αὐτοκεφάλους ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας) διατυπώνει τὸ πολίτευμά της εἰς πολίτευμα συνοδικόν, δηλαδὴ δημοκρατικόν, ὅπου κρατεῖ ἡ γνώμη τῶν πλειόνων.

† Ὁ Σάμου Εἰρηναῖος

σις της ἐπὶ τῶν Κιμωλίων. Νηστεύει, ἐγκρατεύεται, προσεύχεται, καὶ διὰ τῆς ἀγίας της προσωπικότητος γίνεται διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς εἰς ὄλους τοὺς εὐσεβεῖς κατοίκους τῆς Κιμώλου καὶ ἐπιστρέφει πολλοὺς εἰς τὸν Χριστόν.

Ἐντύπωσιν βαθεῖαν εἰς τὸν ἀναγνώστην τοῦ ὀλιγοσέλιδου τοῦτου τευχιδίου προξενεῖ βεβαίως ἢ προσωπικότης τῆς Μεθοδίας, τὴν ὁποίαν μὲ ἀπαράμιλλον γοητείαν ζωγραφίζει ὁ χαριέστατος κάλαμος τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ Σφβ. Μητροπολίτου Κώου. Ὅχι ὁμοῦ ὀλιγώτερον ζωηρὰν ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ θεοσέβεια τῶν Κιμωλίων, πὺδ τόσον ἔντονον μᾶς τὴν παρουσιάζει ὁ συγγραφεὺς, εὐτυχῆσας αὐτοπροσώπως νὰ τὴν παρακολουθήσῃ, ὅταν ἐπὶ ἔτος διετέλει καθηγητῆς τοῦ Γυμνασίου τῆς Κιμώλου. Καθ' ἐκάστην Κυριακὴν ὁ περικαλλῆς καὸς τῆς νήσου ἦτο κατὰ μέστος ἀπὸ τῆς εὐσεβόφρονος ἐνορίας του. Δὲν ἔλειπε κανεῖς ποτέ! «Ἄκρα δὲ σιγή, ἡσυχία, ἀξιοζήλευτος εὐλάβεια» ἐπροτάνευεν ἐν τῷ ναῷ. Οἱ πνευματικοὶ ποιμένες, οἱ ἱερεῖς τῆς νήσου ἀξιοὶ καὶ οὗτοι κατὰ πάντα τῆς ἱερῆς ἀποστολῆς των.

Εἰς τοιοῦτον περιβάλλον ἐμεγάλωσεν ἡ βιογραφουμένη Ὁσία Μεθοδία. Εἰς τοιοῦτον περιβάλλον ἐνεπνεύσθη τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ πνευματικόν, τὸ ὠραῖον, τὸ μυροβόλον ἀπὸ μυστίας ἀρετᾶς χριστιανικῆς περιβάλλον ἐκίνησεν ἡ Μεθοδία διὰ νὰ ὀδεύσῃ διὰ τῆς στενῆς πύλης τὴν τεθλιμμένην ὀδὸν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀσκήσεως, πὺδ τὴν ὀδήγησεν εἰς τὴν αἰωνίαν μακαριότητα καὶ δόξαν. Κυρίως ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἶναι ἀξιανγνῶστον τὸ περὶ οὗ πρόκειται σύντομον πονημάτιον τοῦ φίλου συγγραφεῶς, καὶ τὰ μάλιστα ἐπίκαιρον.

Εἶναι πασίγνωστον καὶ βούκοινον ὅτι σήμερον εἰς τὴν πατρίδα μᾶς ὁ μοναχικὸς βίος διερχεται κρίσιν σοβαρωτάτην. Δὲν θὰ ἀπετέλει, δὲ ὑπεροβλήν ἂν ἐλέγομεν, ὅτι μοναχικὸς βίος εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑφίσταται, ἐξαιρέσει μοναστηρίων ἀριθμουμένων εἰς τὰ δάκτυλα τῆς μᾶς μόνον χειρός. Εἰς ὅλας τὰς ἄλλας, τὰς κατ' εὐφημισμὸν ὀνομαζομένας καὶ ἱερᾶς καὶ μονᾶς, εἶναι ἄγνωστος ὀχι μόνον ἡ ἀσκητικὴ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ πνευματικὴ τοιαύτη, πὺδ, ἐν τοῦτοις, χαρακτηρίζει χιλιάδας λαϊκῶν ἀδελφῶν μᾶς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, εἰς τὸν κόσμον διαβιούντων καὶ μὲ τὸν ἰδρωτὰ καὶ τὸ αἵμά των πολλάκις ἐξοικονομούντων διὰ πρὸς τὸ ζῆν αὐτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των. Ραστιῶν, ἀδράνεια, ἀμάθεια, διασπαγῆ, διχοστασίαι, διαπληκτισμοί, ἀπληστία, ἀσέβεια εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς μεγίστης πλειονότητος τῶν μοναχῶν τῶν σημερινῶν μοναστηρίων τῆς Ἑλλάδος. Ὁ μοναχικὸς βίος ἐν Ἑλλάδι, εὐρίσκειται σήμερον ἐν πλήρει παρακμῇ.

Ποῖα τὰ αἷτια τῆς τόσον λυπηρᾶς καὶ ἀξιοθρηνήτου ταύτης καταστάσεως; Μᾶς τὰ ὑποδεικνύει τὸ εἰς τὴν Μοναχὴν Μεθοδίαν, τὴν ἀσκήσασαν ἐν Κιμῶλω, ἀφιερῶμενον συμπαθὲς βιβλίδιον. Ἡ Μεθοδία ἦτο τὸ πνευματικὸν ἀνθος τῆς θεοσεβοῦς ζωῆς τῆς κοινωνίας τῆς Κιμώλου. Ῥωμαλέα ἦτο καὶ εἶναι ἐκεῖ ἡ ἀρετῆ. Ἀκμαϊότατον τὸ θρησκευτικὸν συναῶστημα τῶν Κιμωλίων. Ὁ Πανάγαθος τόσον εὐ-

λόγησε καὶ ἤμαρψε τὴν πρὸς Αὐτὸν δλόφνχόν τους ἀφοσίωσιν, ὥστε ποὺς κατακτητικὸς νὰ μὴ πατήσῃ τὴν ὠραίαν νῆσόν τους, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ξένης βαρβάρου κατοχῆς, ποὺ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ὅλοι τὴν ἠσθάνθημεν βαρυστάτην καὶ ἀποπνικτικὴν!

Συμπέρασμα λογικώτατον μαρτυρούμενον ἀπὸ τὴν μακροαίωνα ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ: ὅπου ὑπάρχει ἀνθήσις τῆς ἀρετῆς καὶ θερησκευτικὸν συναίσθημα ζωηρόν, ἀκαμάτον, καὶ χριστιανισμὸς συνειδητός, ἐκεῖ, ὡς καρπὸς εὐχυμὸς, θὰ παρουσιασθοῦν καὶ πρόσωπα, ποὺ θὰ ἀφιερῶσουν ἑαυτὰ ἐξ ολοκλήρου εἰς τὸν Οὐράνιον Νυμφίον. Ἄν δὲν ἀνθῇ σήμερον ἡ μοναχικὴ πολιτεία ἐν Ἑλλάδι, τοῦτο συμβαίνει, διότι γενικῶς ἡ ἀρετὴ εὐρίσκεται ἐν παρακμῇ. Καίτοι, ποὺ προδίδουν σωματικὸν καὶ ψυχικὸν ἐκφυλισμὸν καὶ ἦσαν ἄλλοτε σποραδικὰ φαινόμενα, σήμερον κατήντησαν ν' ἀποτελοῦν κατὰ τὸ σύνθεσ, τὸ μὴ προξενοῦν ἐντύπωσιν ἰδιαιτέραν, καὶ ἐμπολιτευοῦναι—φοικτὸν εἰπεῖν!—ἀκόμη καὶ μεταξὺ μαθητῶν καὶ μαθητοῦν τῶν Γυμνασίων, ἀκόμη δὲ καὶ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων. Ποία ἡ αἰτία αὐτοῦ τοῦ κατηφόρου πρὸς τὸν ἐκφυλισμὸν, τὴν κοινωνικὴν διάλυσιν; Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἴζαν τοῦ κακοῦ. Ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ Κλήρου. Ἡ Μεθοδία μοναχὴ ἦτο καρπὸς τῆς ἀρετῆς ὅλων τῶν Κιμωλίων, ὀφειλομένης εἰς τὸ ἦθος, τὴν ἀνωτερότητα τοῦ εὐσεβοῦς ἱερατείου των. Ἴδου τί λέγει περὶ τῶν ἱερέων τῆς Κιμωλίου ὁ Σεβ. Βιογράφος τῆς Μεθοδίας: «Οἱ ἱερεῖς οὗτοι δὲν διεκρίνοντο διὰ πολλὰ των γραμματα. Ἦσαν, ὅμως, ξεχωριστοὶ διὰ τὸ ἱερατικὸν των ἦθος, διὰ τὴν ἱερατικὴν συνείδησιν, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ πᾶν. Σεβαστοί, σεβαστότατοι καὶ ἀπὸ τὰ μικρὰ παιδιὰ! Κανένα δὲν ἤκουσά ποτε νὰ ἐκφρασθῇ κατὰ τοῦ ἱερέως!».

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τώρα καταβάλλεται προσπάθεια νὰ ἀποκτήσωμεν Κλήρον ἄξιον τῆς ἱερέως ἀποστολῆς του διὰ τῶν Φροντιστηρίων. Θὰ ἔπρεπε ὅμως νὰ στραφῇ περισσότερον ἡ προσοχὴ μας εἰς τὸ ἦθος καὶ τὴν πνευματικότητα τῶν προπονουμένων εἰς τὰ Φροντιστήρια, παρὰ εἰς τὸ νὰ τοὺς ἀπασχολοῦμεν καὶ τοὺς παραφορτῶνομεν μὲ σωρεῖαν μαθημάτων, ποὺ ἀφοροῦν τὸν πλουτισμὸν τῆς διανοίας καὶ ὄχι τὴν κάθαρσιν καὶ καλλιέργειαν τῆς καρδίας. Σκοπὸς βεβαίως τῶν Φροντιστηρίων εἶναι νὰ δώσουν καλούς, πνευματικὸς ἱερεῖς, ποὺ θὰ εἰσδύσουν εἰς τὰ διάφορα στρώματα τῆς ἀσθενοῦς μας κοινωνίας καὶ θὰ χρησιμεύσουν ὡς τὸ ἄλας καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ζωὴ τῆς. Πρέπει λοιπὸν εἰς τὰ Φροντιστήρια ὡς κύριος στόχος νὰ τεθῇ ἡ δημιουργία ὄχι τόσον πολυμαθῶν ἐφημερίων, ὅσον προσωπικοτήτων δυνατῆς, ἐντόνου ἐσωτερικῆς ζωῆς. Αὐτὸ δὲ θὰ κατορθωθῇ, κατὰ τὴν ταπεινὴν μας γνώμην, πρὸ παντός, μὲ τὴν λιπαράν, τὴν ἀφθονόν, τὴν πλουσίαν γνωριμίαν μὲ τὸν ἀκένωτον πλοῦτον τῶν Γραφῶν. Καὶ νὰ γίνῃ ἡ γνωριμία αὐτῆ μὲ τὰς Γραφὰς τῶν μελλόντων ἱερέων μας ὄχι μὲ τὸν συνήθη ἀκαδημαϊκὸν τρόπον, ποὺ περισπᾷ τὴν προσοχὴν μὲ τὸ ἐξωτερικὸν περιβλημα καὶ τὰς περιστάσεις τῆς συγγραφῆς τῶν ἱ. βιβλίων, ποὺ τὰς ἀποτελοῦν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἐσωτερικόν, ἀναλυτικὸν καὶ πνευματικὸν τοιοῦτον, ὥστε νὰ αἰσθάν-

ωνταὶ οἱ μαθηταὶ τὴν γοητείαν καὶ τὰς πνευματικὰς ἀπολαύσεις τῶν ἱερῶν κειμένων καὶ ν' ἀποκοτῶν τὴν ἀγάπην πρὸς μελέτην τῶν Γραφῶν παντοτεινῆν. Εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν βαθύειαν κατανόησιν καὶ τὴν πλουσίαν γνωριμίαν μετὰ τῶν Γραφῶν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀφιερῶνται ὧραι πολλαί, αἱ περισσότεραι, εἰς τὰ σημερινὰ μας Φροντιστήρια. Αὐτὴ δὲ ἡ προσπάθεια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν, τὸν πλουτισμὸν, τὴν ἐνδυνάμωσιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν προπαρασκευαζομένων διὰ τὴν ἱερωσύνην, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδιώκεται ἐπίσης καὶ μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ποιμαντικῆς κατὰ τρόπον, ὅμως, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον πρακτικόν, τῶν περισσότερων μαθημάτων ἀφιερουμένων εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ ἱερέως καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν, τὴν ὁποῖαν οὗτος ὀφείλει ἐξάπαντος νὰ δημιουργῆσῃ καὶ καλλιεργῆσῃ καὶ ἐν ἑαυτῷ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του. Ἄν τῷ ὄντι ἔχη πόθον νὰ ἀποβῇ τὸ πνευματικὸν ἄλας τῆς κοινωνίας καὶ ὄχι συνήθης ἐπαγγελματίας.

Μὲ ὅλα ὅσα ἀνωτέρω εἶπομεν ἠθελήσαμεν νὰ τονίσωμεν τὴν πνευματικότητα τοῦ ἱερέως, διὰ τῆς ὁποίας, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον, οὗτος θὰ ἐπηροῆσῃ τὸ λογικὸν του ποίμνιον, θὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν χριστιανούς πνευματικὸς, ἔχοντας συναίσθησιν ὅτι ὁ καθεὶς ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι καθὼς Θεοῦ ζῶντος καὶ θὰ ὀθήσῃ καὶ τινὰς εἰς τὴν αὐταπάγησιν καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν ἰσάγγελον ζωὴν, ποὺ ἔζησε, μὲ συνεπειὰς εὐεργετικὰς καὶ σωτηρίους, ἡ Κιμωλία Μεθοδία μοναχὴ. Ὁ εὐρισκόμενος, λοιπὸν, εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀγίας του ἀποστολῆς Κλήρος, αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ δημιουργὸς ἀκραιφνοῦς μοναχικῆς ζωῆς καὶ πολιτείας. Ὑπαρξίς δηλονότι γνησίας μοναχικῆς ζωῆς εἶναι, ὅπως ἐλέχθη ἤδη καὶ ἀπὸ ἄλλους εἰδικούς εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς, ἀτόδειξ ἰσχυρῆς τῆς ἀγιότητος τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἔχει εἰς τοὺς κόλπους τῆς αὐτῆς τὴν ἀξίαν τοῦ ὀνόματός της μοναχικὴν ζωὴν. Θὰ ἀποκτήσωμεν τουτέστι καὶ μοναστήρια καὶ μοναχοὺς, ὑπενθυμίζοντας τὰ μεγάλα πρότυπα τοῦ μοναχισμοῦ τῆς ἀρχαιότητος μόνον, ὅταν ἡ ἀγιότης τῆς ζωῆς ἀποτελέσῃ τὸ κύριον γνώρισμα τῆς ζωῆς τοῦ Κλήρου γενικῶς.

† Ὁ Κορινθίαις ΜΙΧΑΗΛ

ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἡ πίστις δὲν ἐγκτεται εἰς λόγους, ἀλλ' εἰς πράξεις. Πρέπει νὰ ζῶμεν οὕτως, ὥστε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι νὰ νοῶσιν ἐκ τῶν ἔργων μας τὴν πίστιν μας.

Οὐδὲν πρέπει νὰ πράττωμεν χάριν τῆς κοινῆς γνώμης, ἀλλὰ τὰ πάντα χάριν τῆς συνειδήσεώς μας.

Ὅσον καλλίτεροι γινόμεθα, τόσον καλλίτεροι γίνονται καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς ἡμᾶς.

Ὁ θέλων νὰ ἀπατήσῃ τὸν Θεόν, ἀπατᾷ ἑαυτόν.

Ἡ ἀρχὴ τῆς διορθώσεως σφάλματός τινος εἶναι ἡ ἀναγνώρισις αὐτοῦ ὡς σφάλματος.

Τὸν πόνον ὑποφέρει τις ἐκολώτερον, ὅταν ἡ φαντασία δὲν τὸν μεγαλοποιῇ.

Ο PASTEUR

ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
1822 — 1895

Β. Ο ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Ἐάν δὲν ὑπάρχη ὄν χαριέστερον τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν εἶνε ἄνθρωπος, δὲν ὑπάρχει ἀσφαλῶς ὄν χαριέστερον τοῦ ἐπιστήμονος, ὅταν εἶνε ἐπιστήμων.

Τοιοῦτος ἐπιστήμων εἶνε ὁ Παστέρ.

Ἡ ἐποχὴ του κυριαρχεῖται ὑπὸ τοῦ λεγομένου ἐπιστημονισμοῦ, ὅστις φιλοδοξεῖ νὰ δημιουργήσῃ νέας βάσεις ζωῆς. Τὸ 1859 βλέπει τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τὸ πολύκροτον περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν εἰδῶν ἔργον τοῦ Καρόλου Δάρβιν. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐπήνεγκεν ἀληθῆ ἀναστάσιον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς βιολογίας, ἐπέδρασε δὲ σπουδαίως εἰς τὰς ἐπικρατούσας φιλοσοφικὰς θεωρίας. Ὁ σοφὸς ἄγγλος βιολόγος, συμφῶνως πρὸς τὴν μηχανικὴν θεωρίαν του περὶ ἀνελιξεως καὶ ἐπιλογῆς, δέχεται τὰς θρησκευτικὰς, ἠθικὰς καὶ διανοητικὰς ιδιότητας τοῦ ἀνθρώπου ὡς ποικιλίας ὠφελίμου μόνον βιολογικῶς.

Ἐν βῆμα περαιτέρω, καὶ ὁ Χαϊκελ, συγγραφεὺς τῶν Αἰνιγμάτων τοῦ κόσμου (1899), εἰσάγει τὸν «πυκνωτικὸν μονισμόν» μετὰ τῶν συμπερασμάτων του. Θεὸς καὶ κόσμος ταύτιζονται· θρησκεία· εἶνε ἡ γνῶσις καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ, δηλαδὴ τῶν νόμων τῆς φύσεως· ἡ κοινωνικότης, ζωτικὸς ὄρος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, παράγει καὶ τοὺς κανόνας τῆς ἠθικῆς. Δηλαδὴ, ἡ γνῶσις τῶν νόμων τῆς φύσεως ἀποτελεῖ τὴν θρησκευτικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἴδου καὶ ὁ Αὔγουστος Κόντ μετὰ τῆς θεωρίας τοῦ νόμου τῶν τριῶν σταθμῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Κατὰ τὸν «θετικισμόν», ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις καὶ ἀκολουθῶς ὁ πολιτισμὸς διέρχονται κατ' ἀρχὰς φάσιν θρησκευτικὴν ἢ θεολογικὴν, χαρακτηριζομένην ἐκ τῆς ἐπικλήσεως ὑπερφυσικῶν δυνάμεων πρὸς δικαίωσιν τῶν διδομένων ἐξηγήσεων καὶ ἐλπίδων. Ἐπειτα, φάσιν μετὰφυσικὴν, καθ' ἣν ὅ,τι μετὰφυσικὸν ἀντικαθίσταται ὑπὸ ἀφηρημένων ἐννοιῶν· καὶ ἐν τέλει διέρχεται τὴν θετικὴν φάσιν στηριζομένην ἐπὶ τῆς πείρας.

Ἄλλ' οὐδεὶς ἐπὶ τῆς πνευματικῆς μορφώσεως ἐπέδρασε τόσον ἰσχυρῶς, ὅσον ὁ Ρενάν. «Ἄπας ὁ σύγχρονος κόσμος εἶνε ἐν τῷ Ρενάν» εἶπεν ὁ Πέγκυ. Νέος ἔτι συνδεθεὶς διὰ φιλίας μετὰ τοῦ διασήμεου χημικοῦ Μ. Βερθελώ, ἀντίποδος τοῦ Παστέρ, ἔγραψε τὸ περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἐπιστήμης ἔργον, ὅπερ ὄμως ἐδημοσίευσε μετὰ 42 ἔτη. «Μόνῃ ἢ ἐπιστήμῃ, γράφει, θὰ δώσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐκεῖνο, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ ζῆσῃ, ἐν σύμβολον καὶ ἕνα νόμον». Ἡ θρησκεία καθ' ἑαυτὴν, λέγει, εἶνε ἀπατηλὴ ἐφ' ὅσον δέχεται Θεὸν θαυματουργόντα.

Ἐν τούτοις ἐπιβάλλεται ἡ ἔρευνα τῆς ἱστορικῆς γενέσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, διότι οὗτος εἶνε ἡ θρησκεία τοῦ πνεύματος. Μόνοι δὲ οἱ ἄνδρες τοῦ πνεύματος ἀποτελοῦν τὴν ἐκλεκτὴν μερίδα, ἣτις γνωρίζει νὰ ἐκφράσῃ ὅ,τι ἄριστον ὑπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Διὰ τῆς παραδόξου ταύτης συστροφῆς ὁ Ρενάν ἐπανέρχεται πρὸς τὴν θρησκείαν, καὶ μάλιστα τὸν χριστιανισμόν. Καταστρέφει τὴν πίστιν διὰ νὰ παρηγορήσῃ διὰ τῆς θρησκείας.

Ἐν μέσῳ τῆς σφοδρᾶς συγκρούσεως τῶν τοιούτων ἐπιστημονικῶν ρευμάτων ὁ Παστέρ ἀναπτύσσει τὴν ἐπιστημονικὴν του δρᾶσιν.

Τὸ ἔργον του ἔχει τὴν ἀδιατάρακτον καὶ ἀπαρασάλευτον ἐπιστημονικὴν ἐδραιότητα καὶ ἀλληλουχίαν, ἣτις χαρακτηρίζει τὰ μεγαλουργήματα. Ἐκ τοιούτων δὲ ἐπιστημονικῶν θεμελιῶν ἀνακύπτει καὶ ὁ χριστιανὸς ὁ ἄνευ οὐδενὸς φανατισμοῦ, ὁ ἄνευ φαρισαϊκῶν ἐπιδείξεων, ὁ εὐρίσκων, ἐν ταῖς συμφοραῖς τῆς ζωῆς, τὸ ἠθικὸν στήριγμα εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου.

Αἱ χημικαὶ του ἔρευναι ἐπὶ τῶν ζυμώσεων, τῶν προκαλουμένων εἰς τὰ οἰνοπνευματώδη καὶ τὰ γαλακτώδη, ἀπεκάλυψαν τὸν ζῶντα κόσμον τῶν «ἀπειρώς μικρῶν», εἰς ὃν ὀφείλονται αἱ ζυμώσεις ἐκεῖναι. Ἐπεκτείνει ἐπιμόνως τὰς ἐρεῦνας του ἐπὶ τῶν παθογενῶν ἐπιδράσεων τῶν «μικροβίων» ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐπὶ τῆς ἀποσυνθέσεως, τῆς σήψεως, τῆς ἀσθενείας, καὶ ἀνακαλύπτει τὰς θετικὰς μεθόδους πρὸς καταπολέμησιν αὐτῶν. Κατ' αὐστηρὰν λογικὴν ἀλλήλουχίαν τοῦ συστήματός του στρέφεται ἀναγκαίως καὶ εἰς τὸ ἀκανθῶδες πρόβλημα τῆς αὐτομάτου γενέσεως. Σειρὰ πειραμάτων εὐφυῶν, πραγματουμένων δι' ἀρίστων μεθοδικῶν ὀργάνων, κατέδειξε διαϋγέστατα τὴν ἀναγκαιότητα τῆς συμβολῆς τοῦ σπερματικοῦ γόνου εἰς πᾶσαν μικροσκοπικὴν ζωὴν. Ἐγχυμα ζύμης, ὅπερ ἀλλοιοῦται μεγάλως ἐν ἐπαφῇ μετὰ τοῦ κοινοῦ ἀέρος, ὑποβαλλόμενον εἰς βρασμόν, διατηρεῖται ἀναλλοίωτον ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, ὅταν ἐκτίθηται εἰς τὴν ἐνέργειαν πεπυρωμένου ἀέρος. Ἄλλοιοῦται ὁμοῦς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ἐάν ριφθῇ ἐπ' αὐτοῦ πόκος βάμβακος, διελθόντος προηγουμένως διὰ μεγάλου ὄγκου ἀέρος καὶ φέροντος κόνιν ἀέρος. Ἡ ἀλλοίωσις ὀφείλεται εἰς σπερμάτια ἀναμειγμένα μετὰ κόνεως, τὰ ὅποια ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις ἀνακαλύπτει ὑπὸ τὴν μορφήν ὀργανικῶν σωματίων.

Ἦτο τεραστία ἡ ἐντύπωσις ἢ προκληθεῖσα ἐκ τῶν πειραματικῶν τούτων ἀποδείξεων. Ἡ ἀρχὴ, ὅτι ἐκ τῆς ἀδρανοῦς ὕλης δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ ζωὴ, ἀλλὰ «πᾶν τὸ ζῶν ἐκ ζῶντος», ἐξερχομένη ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Παστέρ, ἀνέτρεπε τὰς φιλοσοφικὰς καὶ μετὰφυσικὰς θεωρίας τῶν ὀλισθῶν. Ἐάν ὄντως ἢ λεγομένη αὐτόματος γενεὴς ἀπεδεικνύετο χιμαϊρικὴ, ἢ δὲ νεκρὰ ὕλη Ἦτο ἀνίκανος νὰ ὀργανώσῃ ἑαυτὴν εἰς ὕλην ζῶντα.

σαν, ὄφειλον οἱ ὑλισταὶ ν' ἀπορρίψωσι πάντα ὀρθολογιστικὸν ἰσχυρισμὸν περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν πρώτων ὄντων. Ὁφείλον ν' ἀναγνωρίσωσι πράξιν δημιουργικὴν, θαυματουργικὴν. Ἐντεῦθεν σμῆνος «αὐτοματιστῶν» ἐπετέθη δριμύτατα κατὰ τοῦ Παστέρ. Καὶ αὐτὸς ὁ Κλ. Βερνάρδος περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του ἐνόμισεν, ὅτι εἶχε διαπιστώσει τὴν αὐτόματον γένεσιν τῆς οἰνοπνευματώδους ζύμης. Καὶ ὁ Δάρβιν εὐχεται τὴν ἀπόδειξιν τῆς αὐτομάτου γένεσεως, ἐκφράζει ὅμως τὸν θαυμασμὸν του διὰ τὸ παστερικὸν ἔργον. «Πολὺ θὰ ἐπεθύμουν—ἔγραφε πρὸς τὸν Χάικελ—νὰ ρυθμισθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο. ἀλλὰ σχεδὸν δὲν τὸ ἐλπίζω. Θὰ ἦτο σπουδαία δι' ἡμᾶς ἡ ἀπόδειξις τῆς» (τῆς αὐτ. γένεσεως).

Ὁ ἀγὼν, σκληρὸς καὶ περιπετειώδης, διήρκεσεν ἐπὶ ἑξάετα. Ἐν τέλει ὁ Παστέρ διεκήρυξεν ἐν τῇ Σορβόννῃ: «Ὅχι, οὐδεμία περίπτωση εἶνε σήμερον γνωστὴ, δυναμένη νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι τὰ μικροσκοπικὰ ὄντα ἦλθον εἰς τὸν κόσμον ἄνευ σπερματίων, ἄνευ γονέων ἁμοίων πρὸς αὐτά. Οἱ ἰσχυριζόμενοι τοιοῦτόν τι ὑπέησαν παίγνιον ἀπάτης, πειραμάτων κακῶς γενομένων, κηλιδοθέντων ὑπὸ πλανῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἐγνώριζον οὔτε νὰ ἐξετάσουν, οὔτε νὰ παρατηρήσουν». Καὶ διὰ τὰς ὕβρεις: «Ὁ σοφὸς ὀφείλει ν' ἀνησυχῇ δι' ὅ,τι θὰ εἴπουν ἐντὸς ἐνὸς αἰῶνος καὶ οὐχὶ διὰ τὰς ὕβρεις ἢ τοὺς ἐπαίνους τῆς ἡμέρας».

Ὅντως δέ, μετὰ πάροδον ὀλοκλήρου ὄγδοηκονταετίας τὰ συμπεράσματα τοῦ Παστέρ μένουν ἀπρόσβλητα. Ἀλλὰ τὸ μέλλον; Τὸ μέλλον εἶνε εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ, ἔγραψε τελευταίως ὁ Λουὶ ντὲ Μπρόι, ὁμιλῶς περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ἀνάλογος σχεδὸν ἦτο ἡ στάσις τοῦ Παστέρ καὶ ὡς πρὸς τὸ πρόβλημα τῶν μεταμορφώσεων τῶν εἰδῶν. «Ἡ ἀδυναμία τῶν ἐπιχειρημάτων (ὑπὲρ τῶν μεταμορφώσεων) εἶνε τόσῳ μεγάλη, ὥστε θ' ἀπέφυγον ν' ἀσχοληθῶ, ἐάν δὲν προέκειτο περὶ τῶν δύο ὕψιστων ζητημάτων τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας, δηλαδὴ τοῦ ζητήματος τῶν αὐτομάτων γένεσεων καὶ τοῦ τῆς μεταμορφώσεως τῶν εἰδῶν. Ἐάν τις δὲν ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του, ἢ ὑπόθεσις αὕτη τοῦ μεταμορφισμοῦ θὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν ἐπιστήμην πλῆθος πλανῶν, διότι ἀπαλλάσσει πολλοὺς τῶν σοβαρῶν παρατηρήσεων». Καλλιερῶν μικροσκοπικὰ φυτὰ ἐν καταστάσει πρωτογόνῳ, ἐνόμισε πρὸς καιρὸν ὅτι διέβλεπε τὴν μεταμόρφωσιν ἐνὸς ὄργανισμοῦ εἰς ἕτερον. Ἀλλὰ κατεῖδε ταχέως τὴν πλάνην του. «Δὲν εἶχον γνωρίσει, εἶπε, ν' ἀποφύγω τὴν αἰτίαν τῆς πλάνης, τὴν ὁποίαν τόσῳ συχνὰ ἀνεκάλυπτον εἰς τὰς παρατηρήσεις τῶν ἄλλων, ἕνεκα τῆς ἐμπιστοσύνης μου τῆς δικαιομένης ἐκ τῆς θεωρίας τῶν σπερματοζωαρίων».

Δὲν προτίθεμαι, ἐννοεῖται, νὰ δώσω πλήρη

τὴν εἰκόνα τῶν πειραματικῶν ἐρευνῶν τοῦ Παστέρ, ἀσχέτων πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ περιοδικοῦ τοῦτου*. Περιορίζομαι μόνον εἰς τὰ δύο κεφαλαιώδη προβλήματα, αὐτομάτου γένεσεως καὶ μεταμορφισμοῦ, συνδεδεμένων ἀμέσως πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀπολογητικὴν. Δέον ὅμως νὰ σημειωθῇ καλῶς, ὅτι ἡ ἀπολογητικὴ οὕτη ὀφείλει μετὰ πολλῆς περισκέψεως νὰ ποιῆται χρῆσιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, ἕφ' οὓς ὄρους διεξάγονται αὗται σήμερον. Διότι ἐνώπιον τῆς ἀπείρου ἐκτάσεως τῆς ἐπιστήμης, αὐτὸ ὁ Παστέρ οὐδόλως ἀπέκλειε τὴν ἀνακάλυψιν νέων φυσικῶν, ἀνατρεπόντων τὰ σημερινὰ τῆς ἐπιστήμης δόγματα. Ἀπεδείχθη ἄλλως τοῦτο ἐξ αὐτῶν τῶν ἐρευνῶν τοῦ διασημοῦ ἀνδρός, αἰτινες ὄντως ἀνέτρεψαν ἰσχυροὺς δογματισμοὺς τῆς ἱστορικῆς καὶ εἰσήγαγον νέας ἀνυπονοήτους τέως μεθόδους θεραπευτικῆς.

*

Γενικῶς, ὁ ἐπιστημονικὸς χαρακτὴρ τοῦ Παστέρ διακρίνεται διὰ τὴν λαμπρὰν φαντασίαν, τὴν λογικὴν ἐνότητα καὶ τὸ ἀκατάβλητον θάρρος. Ἡ φαντασία του δὲν ἦτο φαντασιοκόπημα. Ἐφωτίζετο ὑπὸ τῆς ἐνορέσεως καὶ ἐνεφανίζετο ὡς αὐτόματος καρπὸς ἐργασίας ἀκαταπονήτου καὶ παιθαρχημένης. Οἱ χαρακτηρισμοὶ οὗτοι θὰ κατανοηθῶσι καλύτερον ἐξ ὅσων λέγομεν ἀκολούθως.

Ὅτε δι' ἀναντιρρήτου λογικῆς ἐπαγωγῆς ἀνεκάλυπτε πειραματικῶς τὴν αἰτίαν τῶν ζυμώσεων, ὠδηγεῖτο διὰ τῆς ἰσχυρᾶς του φαντασίας εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ κόσμος τῶν «ἀπείρων μικρῶν» εἶνε ὁ αὐτουργὸς τῆς ἀποσυνθέσεως καὶ τῆς ζώσεως καὶ τῆς νεκρᾶς ὀργανικῆς ὕλης, καὶ, ἐπομένως, ἡ αἰτία τῶν μiasματικῶν ἀσθενειῶν. Ἐντεῦθεν, μετὰ τῆς ἀκριβείας τῆς πειραματικῆς χημείας προέβη εἰς τὴν ἐκπληκτικὴν ἀνακάλυψιν τῆς μεταβολῆς τοῦ παθογόνου σπερματοζωαρίου εἰς προφυλακτικόν. Δηλαδὴ μισοὶ καὶ ἰσχυροποιεῖ τὴν μiasματικὴν ἰδιότητα τοῦ σπερματοζωαρίου καὶ μεταχειρίζεται σπερματοζωάρια μετὰ μειωμένης μiasματικῆς δυνάμεως ὡς ἐμβολίασμα.

Ἡ μέθοδος αὕτη ἐφηρουδόθη καὶ ἐναντίον τῆς λύσσης. Ἡ 17 Ἰουλίου 1885 σημειοῦται ὡς μέγας σταθμὸς ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Παστέρ. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἔσχεν οὗτος τὸ ὕψιστον θάρρος νὰ ἐφσχυρίσθῃ τὴν ἀντιλυσοεικὴν του μέθοδον ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ περίλαμπρος ἐπιτυχία διεπίστωσεν ἀναντιρρήτως τὸ ἀποτελεσματικὸν τῆς μεθόδου τούτης, ἣτις, κατὰ τοὺς λόγους του, «ἀφαίρει γεγονότα τινὰ, προκαλεῖ ἕτερα, ἀνακρίνει τὴν φύσιν, τὴν ἀναγκάζει ν' ἀπαντήσῃ».

* Σ.Ε. Περὶ αὐτῶν ἐν λεπτομερείᾳ ἰδὲ Γρηγορίου Παπαμυχαήλ, Ὁ Pasteur καὶ ἡ αὐτόματος γένεσις τῆς ζωῆς ἐν «Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀθηνῆσι Πανεπιστημίου», Ἀθῆναι, 1925. τόμ. Α', τεύχος 2, σ. 201—242, καὶ ἀνάτυπον

καὶ σταματᾷ μόνον ὅταν τὸ πνεῦμα πλήρως ἱκανοποιηθῆῃ.

Ὁ ἐπιστημονικὸς χαρακτήρ τοῦ Παστέρ ἔχει καὶ ἄλλο γνώρισμα· τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν. Σπανίως ὁμιλεῖ περὶ θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, ἀλλ' εἶνε γνωστὴ ἡ γνώμη του, ὅτι ἡ ἐπιστήμη ὁδηγεῖ εἰς τὸν Θεόν. Θέλει ἔμως νὰ μὴν ἀνεπηρέαστος εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς του ἐρεῦνας. Δὲν ἐρευνᾷ τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας διὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ὁρθότητα τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν. Οὔτε ἀποδέχεται τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας, ἐπειδὴ τὰς ἀποδεικνύει ἐπιστημονικῶς. Γράφει: «Πρέπει νὰ ἐπιχειρῶμεν τὰς δυσκόλους μελέτας μετὰ πνεύματος ἐλευθέρου πάσης προκαταλήψεως καὶ νὰ ἐπιδιώμεθα εἰς αὐτάς, εἰ δυνατόν, μετὰ τῆς ἀμεριμνησίας τοῦ χημικοῦ, ὅστις προβαίνει εἰς τὴν ἀνάλυσιν ἑνὸς ὄρυκτου».

Θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐρωτήσῃ, τίνες αἱ συνέπειαι τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐναντι τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θρησκευτικῶν θεωριῶν; «Ἡ ἐπιστήμη—ἔλεγεν ὁ Παστέρ ἐνώπιον τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας—οὐδόλως πρέπει νὰ ταράσσεται ἐκ τῶν φιλοσοφικῶν συνεπειῶν τῶν ἐργασιῶν της. Ἐάν ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν πειραματικῶν μου σπουδῶν κατάρθουν ν' ἀποδείξω, ὅτι ἡ ὕλη δύναται νὰ ὀργανωθῆῃ ἐξ ἑαυτῆς εἰς κύτταρον ἢ εἰς ὄν ζῶν, θὰ τὸ διεκήρυσσον ἐνώπιον ὑμῶν μετὰ τῆς δικαίας ὑπερηφανείας ἐφευρέτου, ἔχοντος τὴν συνείδησιν ὅτι ἐπέτυχε κεφαλαιώδη ἀνακάλυψιν, καὶ θὰ προσέθετον, ἂν με προεκάλουν, τὸσφ τὸ χειρότερον δι' ἐκείνους, τῶν ὁποίων αἱ διδασκαλίαι καὶ τὰ συστήματα δὲν συμφωνοῦσι μετὰ τῆς ἀληθείας τῶν φυσικῶν γεγονότων. Μετὰ τῆς αὐτῆς ὑπερηφανείας λέγω καὶ πρὸς τοὺς ἀντιπάλους μου: ἐν τῇ σημερινῇ καταστάσει τῆς ἐπιστήμης, ἡ διδασκαλία περὶ αὐτομάτων γενέσεων εἶνε χίμαιρα. Καὶ προσθέτω μετὰ τῆς αὐτῆς ἀνεξαρτησίας: τὸσφ τὸ χειρότερον διὰ τοὺς ἔχοντας φιλοσοφικὰς ἢ πολιτικὰς ἰδέας μὴ συμφωνοῦσας πρὸς τὰς μελέτας μου. Θὰ ἐσήμεναι τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ συνειδήσει μου καὶ ἐν τῇ διαγωγῇ μου λαμβάνω ὑπ' ὄψιν μόνον τὴν ἐπιστήμην; Δὲν θὰ ἐπελεύμουν τοῦτο, ἐπειδὴ θὰ ἔπρεπε ν' ἀποβάλω μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ἐν ἐκάστω ἐξ ἡμῶν ὑπάρχουν δύο ἄνθρωποι· ὁ σοφός, ἐκεῖνος δηλαδή, ὅστις κατήργησε τὰς παλαιὰς ἰδέας, ὅστις διὰ τῆς παρατηρήσεως, τῆς πείρας, τῆς λογικότητος θέλει ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν γνώσιν τῆς φύσεως· καὶ ἔπειτα ὁ ἄνθρωπος ὁ εὐαίσθητος, ὁ ἄνθρωπος τῆς παραδόσεως, τῆς πίστεως ἢ τῆς ἀμφιβολίας, ὁ ἄνθρωπος τοῦ αἰσθήματος, ὁ ἄνθρωπος ὅστις κλαίει τὰ τέκνα του, τὰ ὅποια δὲν ὑπάρχουν πλέον, ὅστις δὲν δύναται—φεῦ!—ν' ἀποδείξῃ ὅτι θὰ τὰ ἐπανίδῃ, ἀλλ' ὅστις τὸ πιστεύει καὶ τὸ ἐλπίζει, ὅστις δὲν θέλει νὰ ἀποθάνῃ ὡς ζωῦφιον, ὅστις πιστεύει ὅτι ἡ δύναμις ἢ ἐνυπάρχουσα ἐν αὐτῷ θὰ μεταμορ-

φωθῆ. Αἱ δύο δικαιοδοσίαι εἶνε κεχωρισμένα καὶ ἀλλοίμονον εἰς τὸν θέλοντα ν' ἀδικήσῃ τὴν μίαν εἰς βάρος τῆς ἄλλης ἐν τῇ τὸσφ ἀτελεῖ καταστάσει τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων».

Οὐδόλως λοιπὸν ἠρκεῖτο ὁ Παστέρ εἰς ὅ,τι ἀπεδεικνύετο καὶ ἦτο φανερόν διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ προβλήματα τοῦ κόσμου. Καὶ κατὰ τοῦτο ὁ θετικώτερος τῶν ἐπιστημῶν εὐρίσκετο εἰς ριζικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸν «θετικισμόν» τοῦ Κόντ. Ἡ φιλοσοφία αὕτη, ἡ μὴδὲν ἀρνούμενη καὶ μὴδὲν βεβαιούσα πέρα τοῦ φανεροῦ, ἦτο ἀπαράδεκτος. Παρουσίαζε «χάσμα μέγα καὶ πασιφανές», καὶ δὲν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν «τὸ σπουδαιότατον τῶν θετικῶν γνωρισμάτων, τὸ τοῦ ἀπείρου». Ὁ θετικισμὸς ἐμποδίζει εἰς τὸ πνεῦμα τὴν ὑπέρβασιν τῶν ὀρίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὸ περιορίζει. Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε θὰ παύσῃ ἀναζητῶν τὸ ὑπάρχον πέραν τοῦ κόσμου τούτου, ὠθούμενος ὑπὸ ἀκαταμαχίτου ἀοράτου δυνάμεως. «Εἰς οὐδὲν—λέγει ὁ Παστέρ—χρησιμεύει ἡ ἀπάντησις, ὅτι εἰς τὸ πέραν ὑπάρχουν διαστήματα, χρόνοι, μεγέθη ἀπερίοριστα. Οὐδεὶς ἐννοεῖ τοὺς λόγους τούτους. Ὁ ἀξίων τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἀπείρου, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ ἀρνηθῆῃ, ἐπισωρεύει ὑπερφυσικὸν στοιχείον, ὅπερ δὲν ὑπάρχει εἰς πάντα τὰ θαύματα καὶ πάσας τὰς θρησκείας· διότι τὰ γνώρισμα τοῦ ἀπείρου ἔχει τὸν διπλοῦν χαρακτήρα, τῆς ἐπιβολῆς καὶ τοῦ ἀπροσίτου».

Αἰσθάνεται τις ἐκ τῶν λόγων τούτων τὴν μετριοφροσύνην, τὴν ταπεινοφροσύνην ἐπιστήμονος, ὁ ὅποιος, παρὰ τὴν ἀνακάλυψιν νόμων τινῶν τῆς φύσεως, γνωρίζει νὰ κλῖνῃ τὸ γόνυ καὶ νὰ ὑψοῖ τὴν καρδίαν πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ ἀρχὴ τῶν ὄντων ἐκφεύγει ἀπολύτως τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Ἐνώπιον δὲ τοῦ Μυστηρίου ὀφείλομεν νὰ ὑποκλιθῶμεν.

Δὲν διεκήρυσσε ταῦτα ὁ Παστέρ ἐπειδὴ ὑπερημύνετο ὀρισμένου συστήματος, καθὼς ἐνόμιζον οἱ ἀντίπαλοι. Ἀπεστρέφετο βαθέως «τὸ πνεῦμα τοῦ συστήματος», ὁποθενδήποτε καὶ ἂν προήρχετο τοῦτο. Δὲν ἠνείχετο ἀνάμειξιν τῆς θρησκείας ἐν τῇ ἐπιστῆμῃ, οὔτε παρείδυσιν ταύτης εἰς τὴν θρησκείαν. Ἀπαραίτητος εἶνε ὁ ὅρος τῆς ἀπολύτου ἀνεξαρτησίας τοῦ ἐπιστήμονος. Ὁ ἐπιστήμων, ὁ ὅποιος στηρίζει τὰς ἐρεῦνας του ἐπὶ οἰουδήποτε φιλοσοφικοῦ συστήματος, δὲν ἐρευνᾷ πλέον τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὑπερσυνέχεται ὀρισμένης ὑποθέσεως. Ἐντεῦθεν παραιτεῖται τοῦ τίτλου τοῦ ἐπιστήμονος.

Ὁ αὐστηρὸς οὗτος διαχωρισμὸς τῶν δύο δικαιοδοσιῶν προήρχετο προφανῶς ἐκ τῆς βαθείας πεποιθήσεως τοῦ Παστέρ ἐπὶ τὸ ἀκατάλυτον τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, τὸ ὅποion οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῆῃ ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Τὸ ὑπόδειγμα παρέχει αὕτη ἡ ζωὴ τοῦ Παστέρ.

Θεωρεῖ τὴν γῆν ὡς μικρότατον μέρος ἐν τῷ συστήματι τοῦ παντός. Δὲν παύει συγκινούμε-

νος ἐνώπιον τῆς ἀπέιρου δυνάμεως τῆς δημιουργοῦ τῶν κόσμων. Πιστεύει καὶ εἰς τὴν θεϊαν ἐπέμβασιν ἐν τῇ δημιουργίᾳ τοῦ σύμπαντος καὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. Ἄρκει ν' ἀναγνώσῃ τις τὸ πρὸς τὴν οἰκογένειάν του γράμμα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς του. Ἡ καρδιά τοῦ «θετικοῦ» ἐπιστήμονος θρηνεῖ ἐνώπιον τοῦ τάφου τῶν προσφιλῶν του. Νομίζει, ὅτι ἔχει ἐνώπιόν του ζώσας τὴν ἡγαπημένην κόρην του Καικιλίαν, τὴν μικρὰν του Ἰωάνναν. Ὀμιλεῖ πρὸς αὐτάς. Ὁ πάππος «ἀπέθανε—θρηνεῖ ὁ Παστέρ—τὴν ἡμέραν τῆς πρώτης σου κοινωσίας, ἡγαπημένη μου Καικιλία, δύο ἀναμνήσεις, αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε θὰ ἐξέλθουν τῆς καρδίας σου πτωχόν μου τέκνον. Εἶχον λοιπόν τὴν προαίθεσιν τὴν πρώτην ἤδη, ὅτε ἐπλήγη διὰ νὰ μὴ ἐνεργῆ πλέον, σοῦ ἐζήτησαν νὰ παρακαλέσῃς τὸν Θεόν διὰ τὸν πάππον. Αἱ προσευχαί σου θὰ ἦσαν πολὺ εὐάρεστοι πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τίς γνωρίζει, ἐάν καὶ αὐτὸς ὁ πάππος δὲν ἔλαβε γνῶσιν αὐτῶν καὶ δὲν ἐδοκίμασε χαρὰν μετὰ τῆς πτωχῆς μικρᾶς Ἰωάννας διὰ τὸν ἱερόν ζῆλον τῆς Καικιλίας». Ἡ καρδιά τοῦ ψυχροῦ ἐπιστήμονος θρηνεῖ καὶ δὲν εὐρίσκει τὴν παρηγορίαν παρὰ εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς συναντήσεως μίαν ἡμέραν μετὰ τῶν ἡγαπημένων του, τοὺς ὁποίους ἤδη ἔβλεπε διὰ μέσου «τῶν θεϊων χωρῶν τῆς γνώσεως καὶ τοῦ ἀπλέτου φωτός».

Παρίσιαι

Ἀρχιμ. ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ΠΟΛΑΚΗΣ

Προϊστάμενος τοῦ ἐν Παρίσιαις Ἑλληνικοῦ Ναοῦ

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

Μετὰ μεγίστης ἱκανοποιήσεως διαπιστοῦται ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου καταλαμβάνει ἄλλογον κατ' ἄλλογον ἐν τῇ λατρείᾳ μας τὴν ἀρμόζουσαν εἰς αὐτὸ θεΐον—τὴν σύμφωνον ἄλλωστε πρὸς τὴν ἀρχαιοτάτην παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἦδη ἤρχισεν εὐτυχῶς νὰ γίνεται ἀπὸ ὅλους ἀντιληπτόν, ὅτι ὁ ἄμβων, εἰς τὸν ὁποῖον σκληροὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος μας αἰῶνες εἶχον ἐπιβάλει σιγήν, ἠρπίζει πάλιν νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν φωνὴν καὶ τὴν ἐπίδρασίν του. Ἡ ζῶσα φωνὴ τοῦ χριστιανικοῦ ἄμβωνος, ἰδίᾳ σήμερον, ποῦ ὀλόκληρος ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πλήρης φωνῶν ποικίλων κηρυγμάτων, εἶναι ἀνάγκη, πιστευόμενοι ὅλοι, νὰ ἀκούεται ὀρθοτομοῦσα καὶ κηρύττουσα τὴν αἰωνίαν ἀλήθειαν. Τὸ ὅτι κατὰ συνέπειαν τὸ κήρυγμα εἶναι σήμερον ἀπολύτως ἀναγκαῖον ἔχει γίνει πλέον κοινὴ συνείδησις, πᾶσα δὲ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου συζητήσις θὰ ἦτο περιττή, ἐφ' ὅσον μάλιστα καταβάλλονται ἐκ μέρους πάντων ἀξιεπαινοὶ προσπαθεῖται διὰ τὴν πύκνωσίν του. Διὰ τῶν γραμμῶν τούτων ἐπιθυμοῦμεν νὰ θίξωμεν μόνον μερικὰ ζητήματα συνδεόμενα μὲ τοὺς ἐργάτας τοῦ κηρύγματος καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ.

Ὁ ζῆλος ὅλων τῶν Ἱερῶν καὶ πολλῶν λαϊκῶν θεολόγων καὶ μὴ νὰ κηρύττουν τὴν θεϊὸν λόγον κ-

σον τὸ δυνατόν μάλιστα συγχρότερον εἶναι ἀναντιρρήτως ἱερός καὶ ἀξιεπαινος. Ὅτι ὅμως δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονοῦν πάντες οἱ ἀναλαμβάνοντες νὰ κηρύττουν εἶναι, ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου τόσον ἀπλοῦν καὶ εὐκόλον ὅσον ἴσως ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, καὶ ὅτι, συνεπῶς, ἐκεῖνο ποῦ πρέπει πρὸ τῆς ἀναλήψεως τοῦ ἔργου τούτου νὰ κατανοήσῃ εἶναι αἱ δυσχέρεια τοῦ ἐγχειρήματος, ἐνώπιον τῶν ὁποίων δέον νὰ ἀναμετρήσῃ μετ' ἐπιλοχίρειαν τὰς ἰδίας τῶν δυνάμεις καὶ ἱκανότητας. Διότι δι' ἕνα καρποφόρον κήρυγμα δὲν ἀρκεῖ οὔτε ὁ ζῆλος μόνον, οὔτε αἱ θεολογικαὶ καὶ λοιπαὶ γνώσεις τοῦ κήρυκος, ἀλλὰ χρειάζεται ἀκόμη εἰδικὴ ἱκανότης διὰ τὸ κήρυγμα καὶ εἰδικὴ μόρφωσις καὶ ἀσκησις, ἄνευ τῶν ὁποίων τὸ κήρυγμα πολλὰς φορὰς ὄχι μόνον ὠφέλιμον δὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ φρονητικὸν διὰ τὸ ἐκκλησίασμα καὶ οὐχὶ σπανίως καὶ ἐπιβλαβές, διότι, ὅταν δὲν γίνεται ὅπως πρέπει, δύναται νὰ διαλύσῃ τὴν διὰ τῆς λατρείας δημιουργουμένην κατάνυξιν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ πιστοῦ.

Ἐπιπλέον σήμερον εὐτυχῶς ἀρκετοὶ κηρυκὲς τοῦ θείου λόγου, οἱ ὁποῖοι διαθέτουν τὰ ἀνωτέρω ἐφόδια καὶ τὸ κήρυγμά των εἶναι ἐπωφελές καὶ καρποφόρον. Ἄνευ δύνανται τις ὅμως νὰ ἰσχυρισθῇ τὸ ἴδιον δι' ὅλους, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος. Διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς αὐτὸν καὶ διότι τὸ κήρυγμα θὰ πρέπει νὰ καταλάβῃ τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ διδασκατικῇ ἀποστολῇ τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἀνάγκη νὰ χορηγοῦνται μετὰ μεγίστης προσοχῆς ἄδεια κηρύγματος εἰς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης ἱκανότητος καὶ πείρας καί, ἐπὶ πλέον, νὰ ἀφαιρεθοῦν αὐταὶ ἀμέσως ἀπὸ τοὺς ἤδη κηρύττοντας, τῶν ὁποίων ὅμως οἱ ὅμοι δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ βασιπίσῃ τὸ βῆρος τοῦ ὑποουργήματος τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου. Ἐπὶ τούτοις ὅμως νομίζομεν, ὅτι δέον νὰ ἀπασχολήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν σοβαρῶς καὶ ἀμέσως ἡ εἰδικὴ μόρφωσις τῶν Ἱεροκηρύκων τῆς εἰς εἰδικὴν Σχολίαν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ καταλληλότεροι θὰ δίδουν εἰς τοὺς μέλλοντας κηρυκὰς τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἐφόδια, ὥστε τὸ πυκνούμενον εὐτυχῶς κήρυγμα νὰ καταστή κηρυκὸν καὶ ὄχι φρονητικὸν στοιχεῖον τῆς λατρείας, ἀπωθῶν ἀντὶ νὰ προσελκύῃ τοὺς πιστοὺς εἰς τοὺς ναοὺς.

Σημαντικώτατον ἐπίσης διὰ τὴν ἀποδοτικότητα τοῦ κηρύγματος εἶναι, ὡς γνωρίζομεν, καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Εἶχομεν τελευταίως τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀκούσωμεν πολλὰ κηρύγματα εἰς πλείστους ἰ. ναοὺς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων. Ἡ ποικιλία τῶν ἀναπτυσσομένων θεμάτων εἶναι ἀφάνταστος. Τὰ ποικιλώτερα καὶ περιεργότερα τῶν πραγμάτων λέγονται εἰς διάφορα ἢ καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἀκόμη κήρυγμα ὡς διδάγματα δῆθεν ἐκ τῶν γραφικῶν χωρίων, χωρὶς πολλὰς φορὰς νὰ ἔχουν οὐδεμίαν ἀπολύτως σχέσιν οὔτε πρὸς τὴν περικοπήν, οὔτε πρὸς τὸ ἀναπτυσσόμενον θέμα, κατὰ τρόπον δὲ κουραστικώτατον καὶ εἰς τὸν πλέον ὑπομονητικὸν ἀκροατὴν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀποτελεῖ, νομίζομεν, ἀναρχίαν, ἀλλὰ καὶ ἔλλειψιν συγχρονισμοῦ εἰς μίαν σοβαροτάτην ἐκδήλωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως, ἡ ὁποία ἔχει

ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην διορθώσεως. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν ὅλοι οἱ κηρύττοντες εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν εἰργάζοντο βάσει ἐνιαίου προγράμματος. Τοῦτο δὲν εἶχε μέχρι τοῦδε καταστῆ εὐχερὲς, διότι δὲν εἶχε τεθῆ μέχρι χθὲς δυστυχῶς εἰς λειτουργίαν ὁ κεντρικὸς Ἱεραποστολικὸς θεσμὸς, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι καὶ ἡ συστηματοποίησης τοῦ κηρύγματος. Μέχρις ἄρα τῆς ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ὀριστικῆς ἰδρύσεως τῆς ὑπὸ τοῦ σχετικοῦ νόμου προβλεπομένης Σχολῆς Ἱεροκηρύκων, προσωπικῶς δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ θεραπεία τοῦ παρατηρουμένου ἀτόπου κατὰ Μητροπολιτικὰς περιφερείας, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἠδύνατο ὁ οἰκεῖος Ἱεράρχης καὶ οἱ στενώτεροι συνεργάται του νὰ δίδουν τὰς κατευθυντηρίους γραμμὰς εἰς τοὺς κήρυκας τῆς περιφερείας τῶν καὶ, ἐν ἀνάγκῃ, τὸν σκελετὸν ἐκάστου κηρύγματος. Οὕτω θὰ ἀπεφεύγετο ἡ παρατηρουμένη σήμερον ἀκαταστασία καὶ θὰ παρουσιάετο ἡ Ἐκκλησία παρακολουθοῦσα τὰς συγχρόνους πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ ποιμνίου τῆς καὶ παρέχουσα τὴν ἀποδύουσαν ἐκάστοτε πνευματικὴν τροφήν. Αἱ παρατηρούμεναι π. χ. σήμερον κοινωνικαὶ ζυμώσεις παρέχουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐξαιρετικὰς εὐκαιρίας διὰ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν κοινωνικὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τὴν ὁποίαν ἐπιδεικνύουν πάντες μέγιστον ἐνδιαφέρον. Ἐπίσης αἱ ταιλαπωρούσαι τὴν χώραν μας διχόνοιαι καὶ αἱ μέγισται παρεκτροπαὶ ἐκ τοῦ ἠθικοῦ νόμου εἰς βάρος τῆς ζωῆς τοῦ πλησίον δημιουργοῦν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ὑποχρέωσιν καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναπτύξῃ διὰ τῶν κηρύκων τῆς τὴν περὶ ἀγάπης χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ὡς καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς τηρήσεως τῶν παραγγελάτων τοῦ ἠθικοῦ νόμου, ἄνευ τῶν ὁποίων αἱ κοινωνίαι μεταβάλλονται εἰς ἀγέλας ἀλληλοσπαρασσόμενων ζώων, προπαρασκευάζουσαι αἱ ἴδιαι τὴν ὁλοκληρωτικὴν καταστροφὴν τῶν.

Α. ΦΥΤΡΑΚΙΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ἘΚΚΛΗΣΙΑΝ,

Κύριε Διευθυντά,

Τὸ πολυθρόλυτον πρόβλημα τῆς μισθοδοσίας τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου, τὸ ἀποσχολοῦν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τὰς ἐκάστοτε Κυβερνήσεις, ἐνῶ ἐξηγγέλησαν αὐθεντικαὶ πληροφορίαι καὶ περιῆλθον εἰς τὴν δημοσιότητα ὅτι ἐπλησίασεν ὀριστικῶς εἰς τὴν λύσιν, ἥτις ἠθέλησεν ἀλλάξῃ ἡμᾶς τῆς καταρνούσης ἀθλιότητος, αἴφνης καὶ παρ' ἐλπίδα αἱ πληροφορίαι αὗται δυστυχῶς διεψεύσθησαν, καὶ αἱ δοθεῖσαι ὑποσχέσεις ἀπέβησαν χιμαιρικαὶ καὶ ἀπραγματοποίητοι. Οἱ ἡγέται τῆς Κυβερνήσεως, ὑπὸ σφαλερῶν ἀντιλήψεων ὀδηγούμενοι, παρ' ὅλας τὰς καταβληθείσας προσπάθειας τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ καὶ ἐν γένει τῆς Διοικήσεως Ἐκκλησίας ἀποποιούνται νὰ ἀποδεχθῶσι τὴν ἐνδεδειγμένην λύσιν, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν μισθολογικὴν ἐξομοίωσιν τῶν Ἐφημεριῶν πρὸς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ ἀπολαβὴν ὅλων τῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποία ἀπολαμβάνουν οὗτοι. Τὴν λύσιν ταύτην, τοσοῦτον δικαίαν καὶ ὀρθήν, συγιστῶσι καὶ ἀποδεικνύουσι πρόσποπα μεγάλης ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, δυνάμενα νὰ ἔχουν ἔγκυρον γνώμην ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ ἐνδιαφερόμενα ἐν χριστιανικῶν ἀρχῶν, ἐμπνεόμενα διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ὡς εἶδομεν εἰς τὰ ἀξιόλογα καὶ περισπούδαστα θερησκευτικὰ περιοδικά, ἐκδιδόμενα ἐν Ἀθήναις, δημοσιεύσαντα τὰς γνώμας αὐτῶν. Εἶναι πλέον ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ οἰκο-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Σταθμὸς ἀξιόζηλος.

Ἐχομεν ἐκ Δέσφου τὴν εἶδησιν, ὅτι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰακώβος εἰσηλθεν εἰς τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς ὡς Ἀρχιερέως μακρᾶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακονίας. Ἄλλ' ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου, πολλῶν δὲ μᾶλλον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λειτουργοῦ, καὶ δὴ τοῦ τεταγμένου ἐπὶ αὐτῶν τῶν ἐπάλλεων πνευματικῶν ποιμενάρχου, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν ὡς ἀπλοῦν χρόνου μῆκος, οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν καθ' ἑαυτὸ, ἂν δὲν ἀξιοποιῆται ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς διαθέσεως καὶ τῆς χρήσεώς του. Καὶ ἡ ἀρχιερατικὴ σταδιοδρομία τοῦ Σεβ. Ἰακώβου τοῦτο ἔχει ἀκριβῶς τὸ ἀξιόζηλον πλεονέκτημα, ὅτι ἀποτελέσθη ἐν χρυσῶν κρικῶν μᾶς μακρᾶς ἀλόσεως ἀδιαλείπτου δημιουργίας εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τομεῖς, τὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ τὸν ἐθνικόν. Εἴτε ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἰωνίας ὡς βοηθὸς Ἐπίσκοπος ἐνὸς ἱστορικοῦ ποιμενάρχου τῆς Σμύρνης, εἴτε ὡς ἀνέχων τὴν διαποίμανσιν τῆς ἐκκαίρου τότε ἐπαρχίας Ἀνδραχίου, εἴτε ἀφ' ἧς ἐτάχθη εἰς τῆς Μυτιλήνης τὴν ἐπαρχίαν, ἡ ἔμφρων αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ ἐμπειστευμένου αὐτῷ ποιμνίου δραστηριότης, ἡ ἀκαμπτος εἰς τὸ πολὺπλευρὸν ποιμαντορικὸν καθήκον ἀφοσίωσις, ἡ ἐμμονὴ εἰς τὰς ἐθνικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις καὶ ἡ ἐναντι τῶν καιρικῶν ἀν-

νομικῆ βελτίωσις τοῦ Κλήρου μισθοδοτουμένου ὑπὸ τοῦ Κράτους θὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἐλεύθερον καὶ ἀπερίσπαστον διὰ τὴν ἐξοικονομήσιν τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν καὶ μετὰ περισσοτέρου ζήλου καὶ ἀνεπηρέαστος θὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὴν ψυχικὴν καὶ ἠθικὴν ἀγαγέννησιν τοῦ ποιμνίου τούτου, θὰ παύσῃ δὲ ἐπαιτῶν, ὡς συμβαίνει εἰς πολλὰς ἱεροτελεστίας ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ πρὸς σκανδαλισμὸν τῶν χριστιανῶν.

Ἡ ψυχρὰ αὕτη καὶ πάντῃ ἀδικαιολόγητος στάσις τῆς Πολιτείας ἐπὶ τοῦ ζωτικωτάτου τούτου ζητήματος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ ἀνετος συντήρησις τοῦ Κλήρου, ἡ ἀξιοπρεπὴς ἐμφάνισις αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς καὶ εὐστόχου διακονίας, ἐνεποίησε βαθυτάτην θλίψιν καὶ ἀπογοήτευσιν. Δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὸ Κράτος, ὡς ὄφειλε, ὅτι ὁ Κλήρος προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας, κατὰ τοὺς χαλεποὺς χρόνους τῆς δουλείας διεκράτησε τὴν πίστιν καὶ διέσωσε τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν ἐθνισμόν, καθὼς καὶ κατὰ τὴν πρόσφατον τραγικὴν Ἐθνικὴν περιπέτειαν, πιστὸς καὶ ἀφοσιωμένος εἰς τὸ καθήκον του, ἀγογγύστας ὑπέστη τὰ πάνδενα καὶ ἐθυσίας τὴν πολὺτιμον ζωὴν του, καὶ ὅτι τὰ αἰτία τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν ἐθνῶν, κατὰ τὴν γνώμην σοφῶν κοινωνιολόγων, πεφωτισμένων ἡγετῶν τῶν λαῶν καὶ ἐθνῶν, ὀφείλονται εἰς τὴν ὑπαρξίν ἢ στέρησιν θερησκευτικῆς ζωῆς καὶ Εὐαγγελικοῦ φωτός, ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ ὁποίου ὀφείλουσιν οἱ ἄρχοντες τῶν λαῶν νὰ ἐργάζονται ἀνευδρότως, συμφωνοῦντες μετὰ τὸν προφητᾶνακτα λέγοντα ἐν τῷ φωτὶ σου ὀψώμεθα φῶς. Διὰ τοῦτο βαρυτάτη εὐθύνη θὰ βαρύνῃ τὸν τράχηλον ἐκείνων, οἱ ὁποιοὶ ἐξ ὀλιγορίας ἢ σφαλερᾶς ἀντιλήψεως δὲν θὰ θελήσωσι νὰ βελτιώσωσι τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῶν ἐφημεριῶν, ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῶν ὁποίων καὶ μόνον θὰ ἀναλωπορευθῆ τὸ θερησκευτικὸν αἴσθημα τοῦ λαοῦ καὶ θὰ ἐπιτευχθῆ ἡ ἀνασυγκρότησις τοῦ πεπτοκότους Ἐθνους.

Ἐν Ἀγρινίῳ τῇ 27ῃ Μαρτίου 1947.

Ὁ Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Ἀγρινίου

*Αρχιμ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ

υξοσότητων τήρησις τοῦ ἱεροῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος εἰς τὴν ἐμπροσθοῦσαν αὐτῶ ἀξιοπρόπειαν, ἀνέδειξαν τὸν Σεβασμιώτατον Ἰάκωβον ποιμενάρχην, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου μόνον ἀφορισὴ καυχήσεως νὰ τυγχάνῃ ἐν τῇ στρατηρωμένῃ ὁρθοδόξῳ κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίᾳ. Ἡ Ἐκκλησία συγκραίρουσα τὸν γεραρὸν ἱεράρχην, οὐ ἠλέηθη παρὰ Κυρίου νὰ ἀναδείξῃ τὸσον γόνιμον τὸ θεόθεν χαριστὸν αὐτῶ τεσσαρακονταετοῦς ἀρχιερατίας γεώργιον, εὐχεται ὅπως καὶ ἄλλοι πολλοὶ κρῖκοι προσειθῶσιν εἰς τὴν πολιὰν ἤδη ἄλλοι τῆς ποιμαντορικῆς μεγαλοφυΐας, τὰ μνημεῖα τῆς ὁποίας ἐν Δέσφῳ τόσον πολλὰ ἐν τῇ σιωπῇ των λαοῦν.

Μεγάλη χαρά.

Τὸ διαρροῦσαν δεκαπενθήμερον κατέλαβεν ὅπως ἰδιόζουσαν θέσιν οὐ μόνον ἐν τῇ νεωτέρᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καθ' ὅλον ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ, διὰ τὰς ἀπροσδοκήτους καὶ γοργὰς ἀντιθέτων συναισθημάτων ἐναλλαγὰς. Ἀφ' ἐνὸς ἡ θεία Πρόνοια ἠδότησεν ὅπως τεθῇ ἐν ἱστορικώτατον τέρμα εἰς μίαν πολυαῖωνα δουλείαν πανσπερμίας ἐπὶ τῆς ἑλληνικωτάτης Δωδεκανήσου ἐπιδρομῶν, ὧν ταπεινὴ μὲν προφυλακὴ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19 αἰῶνος ὑπέρθεσαν οἱ πολυλάλητοι σταυροφόροι, χυδαῖος δ' οὐραγὸς ἐν γελοία κομποροφημοσύνῃ ὁ τόσον γνώριμος ἡμῖν Ἰταλός. Ὑψώθη, λοιπόν, εἰς τοὺς ἐξαγνισθέντας ἤδη κοντοὺς τῶν ὠραίων νήσων τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας τὸ γαλανόλευκον σύμβολον, πρὸ γονυπετούντων ἐνώπιόν του καὶ δακρυόντων ἐκ χαρᾶς ἑλληνογενῶν πληθυσμῶν. Ἠγαλλίασεν ἐπὶ τῷ γεγονότι ἡ ψυχὴ ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἔδωκε δόξαν τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Μητροῦς Ἑλλάδος ἀποκαταστάσει τέκνων πολυποθήτων.

Βαθεῖα θλίψις.

Καθ' ὅς ὅμως στιγμὰς, ἀφ' ἐτέρου, ἡ Ἑλλὰς ὑπεδέχτο εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τὴν νησιωτικὴν δωδεκαπέτερον δημοσπονδία, ὃ ἔτοιμος νὰ κομηθῇ καὶ δι' αὐτῆς τὸ στέμμα του Βασιλεὺς Γεώργιος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλέων εἰς τὰ οὐράνια σκηνώματα, θλίψις δὲ βαθεῖα συνέχευε τὰς καρδίας τοῦ πανελληνίου ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκίῳ ἀπώλειᾳ ἄνακτος, πολλὰ ὑπὲρ Πατρίδος πονήσαντος καὶ ἀνευδότης συμμοχθήσαντος ὑπὲρ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ ἐντεῦθεν κενὸν ἐπλήρωσεν ὃ κασίγνητος ἀδελφὸς τοῦ θανόντος Μεγαλειότατος Παῦλος, τὰς ἀπαρχὰς τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου συνοδεύουσι σύμπαντος τοῦ ὀνηκῶν αἱ διάθερμι οὐχαί.

Παράτασις προσδοκίας.

Καὶ τοῦτο τὸ σύγχρονον ἄγγελμα προσθήκης θλίψεως ἐγένετο ἀφορμὴ: δὲν εἰσηκοδόθη τῆς Κυπριακῆς Προσβείας τὸ ἔμμονον αἴτημα περὶ ἀποδόσεως τῆς ἑλληνικῆς Κύπρου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἄλλοις τῆς Στήλης ταύτης αἱ γραμμαὶ ἐσημείωσαν ὅτι «λόγοι» μόνον εἶνε ὅσα περὶ ἐλευθερίας καὶ αὐτοδιαθέσεως καὶ δημοκρατίας ἀποφθέγγονται εἰς συνέδρια καὶ συνδιασκέψεις καὶ εἰς μεγάφωνα καὶ μικρόφωνα οἱ διὰ μεγαληγοριῶν τοὺς λαοὺς διαβουκολοῦντες. Ἀλλὰ οἱ μελετώντες τὰς δέλτους τῆς ἑλληνι-

κῆς ἱστορίας καὶ τόσα ἐπ' ὄψιν ἔχοντες σύγχρονα γεγονότα δὲν ἀπελπίζονται. Πάντοτε προσδοκοῦν, καὶ τώρα προβλεπεται περὶ ἀπλῆς παρατάσεως τῆς προσδοκίας. Ἡ ὥρα θὰ ἔλθῃ ἀνευ ἀμφιβολίας. Εἶνε τῆς ἱστορίας αὐτεπιβλήτος νόμος.

Δύο σπουδαῖα ζητήματα.

Ἡ Ἐκκλησία εἶνε εὐτυχῆς φιλοξενούσα εἰς τοῦτο τὸ φύλλον ἄρθρα τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Σάμου καὶ Κορινθίας ἐπὶ ζητημάτων ὅπως ἰδίως προσοχῆς ἀξίων. Καὶ τὸ μὲν περὶ τῶν ἰδιαζουσῶν μορφῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Ἀντικῆς Ἐκκλησίας εἶνε τὸ πρῶτον μελλούσης νὰ ἐπακολουθήσῃ σειρὰς, ἐν ἣ μετὰ τῆς διακρινούσης τὸν Σεβ. Εἰρηναῖον φιλοσοφικῆς βαθύτητος σκοπεῖται κυρίως ἡ διακρίβωσις τοῦ βαθύτερου νοήματος τῆς Ὁρθοδοξίας, ἣτοι τοῦ πνεύματος, τῆς οὐσίας καὶ τοῦ βάθους αὐτῆς διὰ τοῦ καθορισμοῦ τῆς κυρίας αὐτῆς εἰδοποιῶν διαφορᾶς ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς ἣν ὁ Χριστιανισμὸς ἔλαβεν ἐν τῇ Δύσει μορφῆς. Διὰ δὲ τοῦ ἄρθρου τοῦ Σεβ. Μιχαὴλ ἐν ποιμαντορικῇ σοφίᾳ καὶ μετὰ παραστατικῆς γλαφυρῆς θίγεται ἐν τῶν σπουδαιότερων τῆς παρ' ἡμῖν χριστιανικῆς ζωῆς ζητημάτων, ἀμέσως σχετιζόμενον πρὸς τὴν δεοντολογικὴν κατάρτισιν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, βάσις καὶ ἀφετηρία τῆς ὁποίας τυγχάνει ἡ λιπαρὰ γνώσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἡ θέσις τῆς ἀγιότητος, τοῦ χαρακτήρος καὶ τοῦ ἥθους καθ' ὅλον ὑπὲρ τὴν σώρευσιν γνώσεων.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἄμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Β' ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος μεταβάς εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἔψαλε Τρισάγιον ἐπὶ τῷ νεκρῷ, καὶ τῇ ἐπιούσῃ δὲ δις προσηυχῆθη ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μεταστάντος παρὰ τὴν σφοδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις.

Μετὰ διήμερον (3) ἀπὸ τῆς 11 π. μ. ἐγένετο ἡ μετακομιδὴ τῆς βασιλικῆς σοροῦ ἐκ τῶν Ἀνακτόρων εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν ἐν σεμνῇ πομπικῇ παρατάξει, συνοδεύοντος περὶ τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου περιστοιχομένου ὑπὸ τῶν συνδικῶν Ἀρχιερέων καὶ τοῦ ἱεροῦ Κλήρου. Μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς σοροῦ ἐν τῷ ναῷ ἡ Α.Μ. ἐτέλεσεν ἐπὶ τῷ θανόντι Βασιλεῖ Τρισάγιον, τὸ δ' αὐτὸ ἐποίησε καὶ περὶ τὴν 6 ὥραν τῆς ἐσπέρας καὶ κατὰ τὰς ἐπιούσας ἡμέρας μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς κηδείας, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Βασιλέως Παύλου, τῆς Βασιλίσσης καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Καθ' ἀπάσας τὰς μέχρι τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, ἄπειρα λαοὶ πλήθη προσερχόμενα εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν ἀπὸ βαθείας πρῶτας μέχρι τῶν προκεχωρημένων ὠρῶν παρήλυνον πρὸ τῆς βασιλικῆς σοροῦ πενθοῦντα τὴν ἀπώλειαν ἡγαπημένου ἄνακτος καὶ προσευχόμενα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του. Αὐτῇ δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῆς κηδείας ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Α. Μ. τοῦ νέου βασιλικῶν ζεύγους, περιστοιχομένου ὑπὸ πάντων τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, τῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων, ἐκπροσώπων ξένων βασιλικῶν οἰκῶν καὶ Κυβερνήσεων, τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν καὶ πάντων τῶν ἐπισήμων, τελεταρχοῦντος τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου συμπαραστατουμένου ὑπὸ μελῶν τῆς ἱ. Συνόδου καὶ τοῦ λοιποῦ ἱεροῦ Κλήρου. Ἐψάλη ἐν μεγάλῃ κατανύξει ἡ

ή νεκρώσιμος 'Ακολουθία, μεθ' ἣν ἐν μεγάλῃ πομπῇ συνοδεύοντος τοῦ 'Αρχιεπισκόπου μετὰ τοῦ λοιποῦ Κλήρου ἐν πλήρει ἱερᾷ ἀμφιέσει ἐξεκοιμήθη ἡ βασιλικὴ σορός μέχρι τῆς ὁδοῦ Τσοῦτσα, ὁπότεν τὸν νεκρὸν συνοδεύουσε μετὰ μόνης τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας μέχρι Τατοῦ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου 'Αττικῆς κ. 'Ιακώβου. Τῆς κηδεύσεως, μετέσχον ἐκ προσώπου μὲν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου οἱ ἐπίτιδες ἀποσταλέντες ἐκ ΚΠόλεως Σεβ. Μητροπολίται Προῦσης, Πολυκάρπος, Λαοδικεῖας Μάξιμος, καὶ Εἰρηνοπούλεως Κωνσταντῖνος, ἀντιπροσωπεύσαντες δὲ τὴν μὲν 'Εκκλησίαν 'Αλεξανδρείας ὁ ἐν 'Αθήναις 'Απκρισάριος τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου 'Αλεξανδρείας Σεβ. Μητροπολίτης πρ. Νευροκοπίου Γεώργιος, τὴν δὲ 'Εκκλησίαν 'Ιεροσολύμων ὁ ἐνταῦθα 'Εξάρχος τοῦ Παναγίου Τάφου 'Αρχιμ. Δαμασκηνός.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τῇ 12ῃ μεσημβρινῇ τῆς 1 μεσοδντος ἐν τῷ ἀρχιεπισκοπικῷ μεγάρῳ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου συνήλθεν ἡ 'Εφορευτικὴ 'Επιτροπὴ τῆς Σχολῆς τῆς Βυζαντινῆς Μοσικῆς εἰς τακτικὴν συνεδρίαν, καθ' ἣν ἐξητάσθησαν διάφορα ζητήματα ἀφορῶντα εἰς τὸ καθ' ὅλου ἔργον τῆς ἐν λόγῳ Σχολῆς.

— Τῇ Κυριακῇ τῶν Βαῖων (6) εἰς ἐπίσκεψιν τῆς Α. Μ. τοῦ 'Αρχιεπισκόπου προσήλθεν ἡ πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὴν κήουσιν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐλθοῦσα ἐκ ΚΠόλεως Πατριαρχικὴ 'Αντιπροσωπεία, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Προῦσης κ. Πολυκάρπου, Λαοδικεῖας κ. Μαξίμου καὶ Εἰρηνοπούλεως κ. Κωνσταντίνου.

— Τῇ ἐπιούσῃ (7) ἐπεσκέφθη τὸν Μακαρ. 'Αρχιεπίσκοπον ὁ ἐκπροσωπήσας τὴν Βασιλικὴν Οἰκογένειαν τῆς 'Αγγλίας εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀποθανόντος Βασιλέως Δουδὲ τοῦ Μπῶφροτ.

— Τῇ Παρασκευῇ, καθ' ἣν ἐψάλη ὁλόκληρος ὁ 'Ακάθιστος 'Υμνος, ἡ Α. Μ. ὁ 'Αρχιεπίσκοπος, χοροστάτησας ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ, ἀνέγνω τὴν Α' καὶ τὴν Γ' στάσιν τῶν Οἰκῶν τῆς Θεοτόκου, τὰς δὲ λοιπὰς οἱ ἐκ τῶν συνοδικῶν συνεδρῶν Σεβ. Μητροπολίται Θῆρας κ. Σπυριδῶν καὶ Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Μεθόδιος.

'Αποστολικὴ Διακονία. Τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτοῦ τῆς 27 παρ. μηνὸς προτάσει τοῦ Προέδρου Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν ἐξ ὁμοφώνου ἀποφάσεως ἀνέθηκε τὰ καθήκοντα τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας συμφώνως τῷ ἀρθρῳ 8 τοῦ ὁμ. ἀριθ. 97ο)46 'Αν. Νόμου εἰς τὸν Καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν κ. Βασιλεῖον Βέλλαν. — Δι' 'Εγκυκλίου τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας πρὸς τοὺς 'Ιεροκήρυκας κατέστη γνωστὸν εἰς αὐτούς, ὅτι, κατόπιν ἐφαρμογῆς τοῦ περὶ 'Αποστολ. Διακονίας νόμου, οἱτοὶ ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐποπτεῖαν τοῦ Κεντρικοῦ αὐτῆς Συμβουλίου, παρεκλήθησαν δὲ ὅπως εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐξαμήνου τοῦ τρέχοντος ἔτους ὑποβάλωσιν ἔκθεσιν εἰς τὴν 'Ιερὰν Σύνοδον καὶ τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας περὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν γενομένης ἐργασίας μετ' ἰδίων παρατηρήσεων, συμφώνως τῷ ἀρθρῳ 13 τοῦ ἐν λόγῳ νόμου.

— Ὁ κ. Francis Lincoln, ἀνώτατος ὑπάλληλος τοῦ ἐπιτῶν 'Εξωτερικῶν 'Υπουργείου τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν καὶ κυριώτατος συνεργάτης τῆς Οἰκονομικῆς ἀποστολῆς τοῦ Porter, ἐπεσκέφθη τὸν Χριστιανικὸν Κοινωνικὸν Κύκλον, ὅστις καὶ ἐδειξίωθη αὐτὸν ἐν τῷ Θεολογικῷ Σπουδαστηρίῳ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς 20 Μαρτίου ἔ. ἔ. Ὁ κ. Lincoln μετέχει παρομοίως κυκλοῦ ἐν Οὐάσιγκτων.

— 'Ανγκονοιδῆται ἀρμόδιως ὅτι ἡ διαβίβασθεῖσα εἰς τὴν «'Εκκλησίαν» καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 15 Μαρτίου (σ. 93), ὡς καὶ ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ, εἰδῆσαι περὶ τοῦ πρό πολλοῦ ἀποβιώσαντος ἐφημέ-

ρίου Καλλιθέας Γρηγορίου Ρῶτα εἶναι ἐντελῶς ἀνυπόστατος.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Μητρόπολις Θεσσαλιώτιδος

'Εκ Καρδίτσης πληρ. φορούμεθα ὅτι μεγαλοπρεπῶς ἐπαγγυρώσθη ἡ 'Εθνικὴ 'Εορτὴ 25 Μαρτίου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ χοροστατούντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Ἰεζεκιὴλ ἐπὶ παρουσίᾳ πασῶν τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως, ὡς καὶ τῶν σωματιῶν μετὰ τῶν λαβῶν αὐτῶν. Ὁ χοροστατῶν 'Αρχιερεὺς εἰς τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας χαρακτικῆς τὰς δυο ἡμέρας 29 Διαιῶν 1455 καὶ 25 Μαρτίου 1821 ὡς δυο πόλους, πέριξ τῶν ὁποίων ἀλέκεται ἡ ἱστορία τοῦ 'ἑνους ἡμῶν, εἰς ὄλγα ἔθνη, εἶπεν, καὶ ἡμέραι πάσεως αὐτῶν εἶναι ἡμέραι δόξης, ὅπως εἰς τὸ 'Ελληνικόν, καὶ ὑπέμνησε τὴν γνωστὴν ὑπερῖφανον εἰς τὸν τυρκοῦν κατακτητὴν ἀπάντησιν τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου.

— Κατ' ὄλας τὰς ἐσπέρας τῶν Χαιρετισμῶν ἡ Α. Σ. ἐχοροστάτησε καὶ ὠμίλησεν εἰς τοὺς πέντε ἐνοριακοὺς ναοὺς τῆς πόλεως.

Μητρόπολις Σπάρτης

Κατ' εἰδήσεις ἐκ Σπάρτης, ἤρχισεν αὐτόθι ἡ λειτουργία τοῦ νέου 'Ἰδρυματος διὰ τοὺς 'Ιερεῖς τῆς 'Ι. Μητροπόλεως, τῆς «'Ιερατικῆς Στέγης». Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σπάρτης παρεχώρησε τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὴν 'Ιερὰν Μητρόπολιν καὶ πλησίον τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου κειμένην διόροφον οἰκίαν ἐκ πέντε κλιτῶν δωμάτων μετὰ πάντων τῶν χρειῶν, ἵνα χρησιμοποιηθῇ ὡς ἑξῆς πάντων τῶν εἰς τὴν Σπάρτην δι' ἐργασίας τῶν ἐρχομένων 'Ιερέων τῆς Μητροπολιτικῆς περιφέρειας του. Οὕτω ἀπέκτισεν ὁ κληρὸς τῆς 'Ι. Μητροπόλεως Σπάρτης τὸν ἴδιον οἶκον ἐν τῇ ἐδρᾷ τῆς 'Ι. Μητροπόλεως, ὅπου θὰ εὕρισκουν κατάλυμα καὶ τροφήν τὰ παρεπιδημοῦντα ἐν Σπάρτῃ μέλη του.

Ἐκτὸς τῆς «'Ιερατικῆς Στέγης», μερίμνη τοῦ Σεβ. Διογυσίου Ἰδρυτῆ ἐν Σπάρτῃ 'Ιστορικῶν 'Αρχεῖον, εὐπρεπίστησαν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ὁ Μητροπολιτικὸς Ναός, καὶ τὸ Μητροπολιτικὸν μέγαρον καὶ ἠδυνῆθη καὶ ἐξωραίσθη τὸ Νεκροταφεῖον τῆς πόλεως.

Μητρόπολις Σιδηροκάστρου

Μερίμνη τοῦ Σεβ. κ. Βασιλείου λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου π. ἔ. ἐν Σιδηροκάστρῳ ἐν μέσον Κατηχητικῶν Σχολεῖον ἐκ μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου, ἐν ᾧ διδάσκει ὁ 'Ιεροκλήρυξ 'Αρχιμ. Γερμανὸς Δημητρόπουλος, δύο ἀρρέν-ων καὶ δύο θηλέων, ἐν οἷς διδάσκουσι διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι, ὡς καὶ ἔτερον διὰ τὰ ἐργαζόμενα παιδιά. Κατηχητικὰ Σχολεῖα λειτουργοῦν αὐαῦτος καὶ ἐν τῇ Οἰκοκυρικῇ Σχολῇ καὶ ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ τῆς πόλεως, ὡς καὶ ἔτερα τρία ἐν τοῖς διαφόροις κέντροις τῆς 'Ι. Μητροπόλεως. Κατὰ Κυριακὴν ἐπίσης καὶ μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν λαμβάνουσι χώραν συγκεντρώσεις κυριῶν καὶ δεσποινίδων, ἐνθα γίνονται θερησκευτικὰ μαθηματὰ ὑπὸ μορφῆν διαλέξεων. Ἄξια ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως εἶναι ἡ ἀδρῶα προσέλευσις τῶν παιδιῶν εἰς τὴν 'Εξομολογησιν καὶ τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, ὡς καὶ ὁ ἐκκλησιασμὸς τῶν πιστῶν, καθ' ὅσον ἀποτελοῦν δείγματα τῆς ἐπανόδου τοῦ λαοῦ τῆς περιφέρειας ταύτης εἰς τοὺς κόλπους τῆς 'Εκκλησίας.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Σιδηροκάστρου ἰδρυθεῖσα Οἰκοκυρικὴ Σχολή, ἐν ἣ ἐργάζονται 43 νεάνιδες ἡλικίας 15-20 ἐτῶν, μετετάθη εἰς Ἀγορικὴν Οἰκονομικὴν Σχολὴν ἐνεργείας τοῦ Μητροπολίτου. Τὸ πρόγραμμα τῆς Σχολῆς ὑπὸ τὸν νέον αὐτῆς τύπον εἶναι πλουσιώτατον εἰς θερησκευτικὴν διδασκαλίαν καὶ ἀγωγήν.

Προνοία ἐπίσης τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου ἤρξατο λειτουργοῦσα ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος Σχολὴ Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἐκ μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου. Ἡ λειτουργία τῆς ἐν λόγῳ Σχολῆς ἐκρίθη ἀναγκαία, διότι πολλὰ χωρία στεροῦνται ψαλτῶν καὶ ἔδει ὁποσδήποτε νά ληφθῇ σοβαρὰ τις πρόνοια διὰ τὸ μέλλον. Θεωρίαν τῆς

Μουσικῆς θὰ διδάξῃ ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἱερῶν. Φιλόθεος Γ'ίνης, ἔχων ὡς βοηθοὺς τοὺς δύο ψάλτας τῶν ἐκκλησιῶν, κατοχοὺς τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

Μητρόπολις Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου

Γράφουσιν ἡμῖν ἐξ Ἀρναίας, ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Διονύσιος ἐξήλθεν εἰς ποιμαντικὴν περιόδειαν ἀνά τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἀγίας καὶ Μεγαλῆς Τεσσαρακοστῆς πρὸς ἐπισκεψὶν τοῦ πολλαχῶς δοκιμαζομένου σήμερον, ὡς ἐκ τῆς εὐνικῆς διαιρέσεως, χριστιανοῦ πληρωματος τῆς Βορείου Καλιδικῆς. Ὁ Σεβασμιώτατος πανταχοῦ ἐγένετο δεκτὸς μετ' ἀγάπης καὶ εὐκρινούς ἀφυσίωσης τοῦ ποιμαντοῦ, ὡς παρηκολοῦθαι πανταχοῦ μετ' εὐλαβείας καὶ προθυμίας τὰς νεύας λειτουργίας καὶ τὰ κηρυγματα αὐτοῦ.

Τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας ἱερουργῆσε καὶ τρεῖς ὠμίλησε πρὸς τὸν ἀσφυκτικῶς πληρουντα τὸν ἱερὸν ναὸν ἐν Παλαιόχωρῳ, κομποπόλει 2500 κατοικῶν, λαόν. Ἐνταῦθα λειτουργεῖ ἀρίστα Κατηχητικὸν Σχολεῖον καὶ Ἀγαθοεργὸς Ἀδελφότης. Πρὸς ὅλους αὐτοὺς ἀπέτεινε πατρικὸς νοουθεσίαις, διένειμε δὲ δῶρα καὶ ἰματισμὸν πρὸς τοὺς ἀποστέρους.

Τὴν Β'. Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν εὐρέθη εἰς Σαγκλιβέριον, τὴν μεγαλυτέραν καὶ ὠραιότεραν κομποπόλιν τῆς Χαλκιδικῆς. Λαὸς καὶ ἐδῶ ἀνδρὺς προσήλθεν εἰς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ποιμαντοῦ καὶ εὐλαβῶς τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς Θεοτοκοῦ καὶ τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς, καθὼς καὶ τὰ ἀπογευματινὰ κηρύγματα παρηκολούθησεν. Καὶ ἐδῶ λειτουργοῦν Κατηχητικὸν Σχολεῖον καὶ Ἀγαθοεργὸς Ἀδελφότης. Ἐν συνεχείᾳ ἐπεσκέφθη τὰς Κοινότητας Ἀδῶν, Καλαμοτοῦς καὶ τὰ νῦν σκληρῶς δοκιμαζόμενα Ζερβοχώρια. Ὁ εὐσεβὴς λαὸς, παρ' ὅλους τοὺς δοκιμασίας, ἄς ἐκ τῶν ἀναρχικῶν ὑφίσταται, δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τῶν πατρικῶν του παραδόσεων. Πρόθυμος πάντοτε προσέρχεται καὶ ζητεῖ ἀπὸ τῆς θρησκείας του νὰ ἀντλήσῃ τὴν παρηγορίαν καὶ τὸ θάρρος πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν κατατροχόντων αὐτὸν δεινῶν. Εἰς τὰ εἰρημένα χωρία ὁ Σεβασμιώτατος ἐτέλει τὴν προηγουμένην θείαν λειτουργίαν καὶ ὁμιλῶν πρὸς τὸν λαὸν ἐνεθάρρυνε καὶ προέτρειπεν αὐτὸν εἰς τὴν παραφυλακὴν τῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν του παραδόσεων.

Τὴν Παρασκευὴν τῆς Γ'. Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν ἡ Α. Σ. ἐπεσκέφθη τὴν Κοινότητα τῆς Νέας Μαδύτου. Εἶπε τὴν Γ' Στάσιν τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Θεοτοκοῦ, ὠμίλησε πρὸς τὸν λαὸν καὶ ὤρισεν ὡς ἡμέραν τῶν Ἑγζαινίων τοῦ νεοδηῆτου ναοῦ τῆς κομποπόλεως τὴν 4ην προσεχοῦς Μαΐου. Ἐκεῖθεν κατήλθεν εἰς Κάτω Σταυρὸν, ὅπου παρέμεινεν ἐπιτρημέρον, πεντάκις δ' ὠμίλησας πρὸς τὸν λαὸν ἐτέλεσε τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς Σταυροπροσυνήσεως. Ἐνταῦθα λειτουργεῖ λαμπρὸν μέσον Κατηχητικὸν Σχολεῖον θηλέων, ὡς καὶ κατώτερον ἀρρέων καὶ θηλέων με 400 καὶ πλέον μαθητῶν, καθὼς καὶ ἀρίστα ὀργανωμένη Ἀγαθοεργὸς Ἀδελφότης Κυριῶν, περιλαμβάνουσα ἄνω τῶν 500 μελῶν με ἀρίστην καὶ ἐπωφελεστάτην δρᾶσιν ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ.

Τὴν 16ην τοῦ μηνὸς Μαρτίου καὶ διὰ τρίτην φορὰν ἐντὸς τῶν τελευταίων δύο μηνῶν ἐπεσκέφθη τὴν ἱερὰν Μονὴν τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, ὅπου λειτουργεῖ ἡ ὁμώνυμος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ με 80 μαθητῶν τῶν πέντε πρώτων τάξεων, ἐπελήφθη δὲ τῆς διοργανώσεως αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἡγῶν τεθειμένων βάσεων καὶ ἔδωκε τὰς δεοῖσας οδηγίας ὅσον διὰ τὴν ἐνδιαιτησίαν τῶν μαθητῶν, ὅσον καὶ διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων τῆς Μονῆς καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν πόρων αὐτῆς. Τὴν Δ'. Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν ἱερουργῆσεν ἐν τῇ εἰρημένῃ ἱερᾷ Μονῇ ἐπὶ τῇ ἀγομένῃ μηνί τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Θεωνᾶ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ ἀσκητικῶς τὸν βίον τελειώσαντος καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ εὐρίσκειται σῶον καὶ ἀκέρατον τὸ θαυματουργὸν λείψανον αὐτοῦ. Οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωριῶν συνέδρυσαν ἐκεῖ καὶ μετ' εὐλαβείας παρηκολούθησαν τὴν ὀλονύκτιον προσευχὴν καὶ τὴν θείαν λειτουργίαν. Δις ὠμίλησεν ὁ Σεβασμιώτατος πρὸς τὸν εὐσεβῆ

λαόν. Θαυμάσια ἔφαλλον ὁ χορὸς τῶν μαθητῶν τῆς Ἐκκλ. Σχολῆς. Ἐνταῦθα ἡ Α. Σ. ἐχειροῦνήσε δεκά ἑπτὰ ἐκ τῶν μαθητῶν εἰς ἀναγνώστια, εἰς οὓς ἔδωκε τὰς καταλλήλους πατρικὰς ὑποθήκας.

Κατὰ τὴν Ἑθνικὴν ἐορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτοκοῦ ἡ Α. Σ. εὐρέθη εἰς τὴν δευτέραν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, τὴν Γαλάτισσαν, ἔνα εἰς τὸν ἐορτιὸν λόγον. Εἰς τὴν πλατείαν τῆς πόλεως ἐτελέσθη ἡ ἐπίσημος δοξολογία. Ἐπακολούθησαν σχολικαὶ ἐορταὶ ἐν μέσῳ ἐθνικοῦ παραληρήματος τοῦ λαοῦ.

Τὴν 4ην ἀπογευματινὴν ὁ Σεβασμιώτατος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μονὴν καὶ προέστη τῶν τελειῶν ἐπὶ τῇ Ἑθνικῇ Ἑορτῇ. Κατὰ ταύτην ὠμίλησεν ὁ Καθηγητὴς κ. Παπακωντὲς καὶ κατέθεσαν ἰ μαθητὰ στεφανῶν εἰς τὸ Ἡερὸν τῶν πσοντων ἐν τῷ πρὸ τῆς Σχολῆς κήρῳ, ὅπου μαθητῆς ὠμίλησε καταλλήλως. Ἐπακολούθησαν ὠρατὰ ἔσματα καὶ ἀναγγελίαι τῶν μαθητῶν ἐθνικοθησκευτικῶ περιεχομένον.

Εἰς τὸ τέλος τῆς λαμπρᾶς αὐτῆς ἐορτῆς ὠμίλησεν ὁ Σεβασμιώτατος ἐξάρας τὸ ἔργον τῆς Σχολῆς καὶ τοὺς παρ' αὐτῆς ἀναμενόμενους καρπὸν διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Β. Ἑλλάδι. Εἶτα διένειμε τὰ χρηματικὰ βραβεῖα εἰς τοὺς τρεῖς διακριθέντας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μαθητᾶς, προσέβη δ' εἰς τὴν ἐξαγγελίαν καὶ νέου βραβεῖου διπλασίου τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐφέτος βραβευομένων καὶ συγχρόνως ἐξαγγέλλον ὅτι τὸν διαρκῶς βραβευόμενον ἢ τοὺς διαρκῶς βραβευομένους κατ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς φρενῆσεως τῶν ἐν τῇ Σχολῇ ἀναλαμβάνει νὰ σπουδάσῃ ἰδίαις δαπάναις εἰς μίαν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν ἢ Θεσσαλονίκης καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν του κρίσιν καὶ ἀπόφασιν.

Τὴν ἐπομένην ἡ Α. Σ. ἐπέστρεψεν εἰς Ἀρναίαν, ἐξ ἧς μετὰ διήμερον ἀναχώρησε διὰ νέαν περιόδειαν πρὸς τὰ πλησίον τοῦ Ἀγίου Ὁρους κειμένα χωρία τῆς ἐπαρχίας.

Μητρόπολις Κορινθίας

ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἀπελύθησαν δύο ἐγκύκλιοι ἀφορῶσαι τοὺς ἐν στρατείᾳ διατελοῦντας ἀδελφοὺς μας πρὸς ἀνοκατάστασιν τῆς ἡσυχίας καὶ τάξεως ἐν τῇ χώρᾳ κατὰ τῶν ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῶν προακτιῶν ἐχθρῶν τῆς Πατρίδος ἐπιβουλευομένων τὸν ἀρανισμόν καὶ διαμελισμόν της. Διὰ τῆς μᾶς προτρέπονται αἱ Ἐνορ. Ἐπιτροπείαι, ὡς τάχιστα, νὰ ζητήσουν τὴν ἐγκρίσιν ποσῶν ἀναλόγων πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐπιστρατευομένων ἀδελφῶν μας καὶ τῶν οικογενειῶν αὐτῶν. Διὰ δὲ τῆς ἄλλης προτρέπονται οἱ χριστιανοὶ ὅπως ἐκ περιτροπῆς βοηθοῦν τὰς οικογενείας τῶν ἐπιστράτων εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγῶν καὶ κτημάτων των, ἵνα ἐπαρκέσουν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν οικογενειῶν, ὧν οἱ προστάται ὡς ἐκτίοντες τὴν θητείαν των ἢ ὡς ἐφεδρὸν εὐρίσκονται ὑπὸ τὰ ὄπλα.

Ἐπίσης ἀπελύθη ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἐγκύκλιος ἀφορῶσα τὰς ἐκτρώσεις. Εἰς αὐτὴν λέγεται ὅτι ἡ Ἱ. Μητρόπολις γνωρίζει καλῶς τὰ πρόσωπα, ποὺ ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἐγκληματικὴν αὐτὴν ἀνωκοινωνικὴν καὶ ἀνθεθνικὴν πράξιν καὶ προσκαλεῖ αὐτὰ ὅπως θέσουν τέρατα εἰς τὸ βδελυρὸν τοῦτο ἔργον. Ἄλλως, ἐπιλέγεται, ἡ Ἱ. Μητρόπολις θὰ ἀποκόψῃ τὰ τοιαῦτα πρόσωπα τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, παραγγέλλουσα εἰς τοὺς ἱερεῖς ὅπως μὴ ἐπισκέπτονται τοὺς οἴκους των, μὴ δέχονται αὐτὰ εἰς τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε δίδουν εἰς αὐτὰ ἀντίδορον.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Ὁ ἐν Ὁσφόρῃ τὰς διατριβὰς πρὸσόμενος ρώσος Σ. Μπολοισκόφ, γράφων περὶ τοῦ ἐν Ρωσίᾳ προβλήματος τῆς μορφώσεως τοῦ κλήρου ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικαῖς τοῦ Λονδίνου, ἀνασκοπεῖ τὸ ὄλον ζήτημα ἀπὸ τῆς τσαρικής ἐποχῆς. Μέχρι τοῦ 1918 πρὸς μὲρ φωνισ τὸ Κλήρου ἡ ρωσικὴ Ἐκκλησία εἶχε τέσσαρας ἀνωτάτας Θεολογικὰς Ἀκαδημίας, 28 σεμινάρια καὶ 185 ἐκκλησιαστικὰ προπαρασκευαστικὰ σχολεῖα. Αἱ Ἀκαδημίαι πρὸδμήθευον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν 900 διπλωματούχους κατόχους ἀνωτάτης ἐπιστημονικῆς θεολο-

γικής μορφώσεως, 20.000 δ' ἀπόφοιτοι τῶν σεμιναρίων ἐπλήρουν τὰς εἰς ἐνοριακοὺς ἱερεῖς ἀνάγκας.

Ἐπῆλθεν ὁμως ἡ σοβιετικὴ ἐπανάστασις, ἣτις τῷ 1918 ἐθέσπισε τὸν χωρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Κράτους καὶ τὴν διάλυσιν πασῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχολῶν. Οἱ ἐπίσκοποι προσεπάθησαν τότε νὰ διοργανώσουν τὴν μόρφωσιν τοῦ νέου κλήρου εἰς εἰδικὰ θεολογικὰ Ἰνστιτούτα ἐν Λένινγκρανδ καὶ Μόσχᾳ, ἀλλὰ ἡ ἀπόπειρα ἐναυάγησε, δὲν ὑπῆρχε δὲ δυνατότης παρασκευῆς πεπαιδευμένων κληρικῶν εἰς πλήρωσιν τῶν βαθμηδόν ἀραιουμένων τάξεων, οὕτω δὲ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀπέβαινεν ὀσμῆραι ὀξύτερον. Μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1917 ἀποκατάστασιν τοῦ ρωσικοῦ Πατριαρχείου, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως ὁ ρωσικὸς κληρὸς ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ Πατριάρχου, πέντε Μητροπολιτῶν, 243 ἐπαρχιακῶν ἀρχιερέων, 76.000 ἱερέων καὶ 23.000 διακόνων. Τῷ 1940 εἶχον ἀπομείνει μόνον 28 ἐπίσκοποι, 5.665 ἱερεῖς καὶ 3.100 διάκονοι, ἐκ δὲ τῶν 1016 μοναστηρίων μόνον 37. Τόσον δ' εἶχε βαθμηδόν μειωθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱεραρχῶν, ὥστε πρὸς ἐκλογὴν τοῦ Σεργίου εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἤδυνήθησαν νὰ εὐρεθῶσι παρόντες μόνον 19 ἀρχιερεῖς.

Τὰ πράγματα μεταβλήθησαν ἐπὶ τὸ βέλτιον μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1943 ὑπὸ τῆς σοβιετικῆς Κυβερνήσεως ἀποκατάστασιν τοῦ Πατριαρχείου, ὡς θὰ ἐκτεθῆ ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ἐκ τοῦ ἐπισημοῦ ὄργανου τοῦ σερβικοῦ Πατριαρχείου πληροφοροῦμεθα τὰ τῆς εἰς Βελιγράδιον ἐπιστροφῆς τῆς Α. Μ. τοῦ Πατριάρχου Σερβίας Γαβριὴλ μετὰ μακροχρόνιον ὑπερορίαν. Ἡ Α. Μ. ἀφίκετο εἰς τὴν σερβικὴν πρωτεύουσιν τῇ 14 παρ. Νοεμβρίου προερχόμενος ἐκ Πράγας, ἐγένετο δ' εἰς αὐτὸν πανηγυρικὴ δεξίωσις ὑπὸ τοῦ προσωρινῶς τοποτηρηθέντος Σεβ. Μητροπολίτου Σκοπειῶν Ἰωσήφ. Τὴν ἀφίξιν τοῦ Πατριάρχου ἀνήγγειλεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τὸ σερβικὸν ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν δέκα λεπτὰ πρὸ τῆς προσγειώσεως τοῦ φέροντος τὴν Α. Μ. ἀεροπλάνου. Πρὸ τῶν Πατριαρχείων ὑπεδέχθησαν τὴν Α. Μ. ὁ ἱερός Κληρὸς, οὐτινος ἠγοῦντο οἱ Ἀρχιερεῖς, ἐν δὲ τῷ εἶν κατόπιν μετέβησαν πάντες καθεδρικῶς ναῶ μετὰ προσευχὴν καὶ προσφώνησιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σκοπειῶν, ὁ Πατριάρχης ἀπαντῶν ἐξέφρασεν εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ γενομένῃ αὐτῷ ὑποδοχῇ καὶ ἐλπίδα ὅτι ἡ Ἐκκλησία Σερβίας θὰ ὑπερηγήσῃ τὰς δυσκολίας τῶν καιρῶν, ἐν κατακλείδι δὲ συνέστησεν ὁμόνοιαν, ἀγάπην, εἰρήνην καὶ ἔνωσιν πρὸς θραπέειαν τῶν ἔνεκα τοῦ πολέμου ἐπενεχθεισῶν εἰς τὴν χώραν σκληρῶν πηγῶν. Ἡ Α. Μ. ὁ Πατριάρχης ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ αὐτοῦ ἐορτῇ ὁμιλήσας ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῶ, ἐδήλωσε σὺν ἄλλοις «δὲν εἶμαι σωματικῶς καὶ ψυχικῶς ἱκανὸς ὅπως παραστήσω τὴν βαθυτάτην ὀδύνην διὰ τὰ δεινοπαθήματα, διὰ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἀθλιότητας, ἅς κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου ὑπέστη ὁ σερβικὸς λαός».

Ὅταν ὁ σερβικὸς Κληρὸς προσῆλθεν ὅπως ὑποβάλλη τὰ ἐπὶ τῇ ἐπανάδῳ τοῦ Πατριάρχου συγχαρητικὰ αὐτοῦ σεβάσματα, ἡ Α. Μ. εὖρεν εὐκαιρίαν νὰ τολήσῃ τὸ μῖσος τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ἣς ἐγνώριζε τοὺς κατὰ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ ἀγῶνας καὶ τὰς ἄς ὑπέστη θυσίας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ σερβικοῦ λαοῦ, διὸ καὶ ἡ σερβικὴ Ἐκκλησία ὀνομάζεται καὶ «λαϊκὴ Ἐκκλησία». Χαρακτηρίσας δ' ὁ Πατριάρχης ὡς μεταβατικὴν τὴν ἡν διέρχεται ἡ σερβικὴ Ἐκκλησία κρίσιν, διεκήρυξεν ὅτι δὲν φοβεῖται διὰ τὴν ὑπόστασιν αὐτῆς, συνέστησε δὲ θάρρος καὶ ἐλπίδα, καὶ συνεννόησιν τινα μετὰ τῶν νῦν ἰθυόντων τῶν κράτων, οὐτινος καθῆκον εἶνε ἡ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας συνεργασία. Διὰ μακρῶν δ' εἰτα διατρίψας περὶ τῆς οὐ μόνον ἐν Σερβίᾳ, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλου τοῦ κόσμου σοβούσης γενικῆς κρίσεως, τελευταῖον συνέστησε τὸ καθῆκον τοῦ συντονισμοῦ τῶν δυνάμεων πρὸς βελτίωσιν τῶν τῆς Ἐκκλησίας.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΣΜΟΣ

Καθ' ἃ ἀναγινώσκωμεν ἐν τοῖς «Ἐκκλησιαστικοῖς Καιροῖς» τοῦ Λονδίνου, πρὸ τινος ἠγοράθη ἀντὶ 22,000 ἀγγλικῶν λιρῶν ἐν ἀντίτυπον τῆς πρώτης ὑπὸ τοῦ Γουτεμβέργιου διὰ κινητῶν μεταλλίνων τυπογραφικῶν στοιχείων ἐκδόσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς τῷ 1456. Ὁ μακαρίτης λόρδος Amherst τοῦ Hackney εἶχε πληρώσει δι' αὐτὸ λίρας 600 κατὰ τὸ 1834, τῷ δὲ 1908 ὁ C.D. Perrins ἠγόρασε τοῦτο ἀντὶ λιρῶν 2.050.

Ἐν Cambridge συνεστήθη Γραφεῖον συγκεντρώσεως φωτογραφιῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν θρησκειῶν καὶ τὴν συγκριτικὴν θρησκευολογίαν. Πρὸς πλουτισμὸν αὐτοῦ παρεκλήθησαν διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ τύπου ὅσοι τυχόν κατέχουν φωτογραφίας θρησκευτικῶν κτιρίων ἢ τελετῶν, χριστιανικῶν ἢ μὴ, ὅπως ἀποστέλλουν αὐτὰς ἢ ἀντίγραφα τῶν εἰς τὴν ἐν λόγῳ συλλογὴν μετὰ σχετικῶν διασαφήσεων, σημειοῦντες ἅμα τὸ δῶμά τῶν. Ἰδίως ἡ παράκλησις ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς ἀποστρατευομένους καὶ τοὺς ἱεροποστόλους, οἵτινες κατὰ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἢ τὰς θρησκευτικὰς περιουσίας τῶν εὐρέθησαν εἰς θέσιν νὰ ἀποκτῶσι τοιαύτας φωτογραφίας ἐκ διαφόρων χωρῶν.

ΕΠΙΣΚΟΠ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ἡ μετὰ εἰκοσιπενταετη καὶ πλέον ἀρχιερατεῖαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης, τῇ σπουδαιότερᾳ τῆς Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς, παραίτησις τοῦ Σεβ. William Manning ἐν ἡλικίᾳ 80 ἐτῶν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν ἀγγλικὸν ἐκκλησιαστικὸν τύπον νὰ ἐξαρθῆ ἡ ἀκαμπτὸς συντηρητικότης τοῦ ἐξόχου ἱεράρχου, ὅστις ὑπῆρξε τὸ σύμβολον τοῦ ἄκρου συντηρητισμοῦ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κύκλοις, δι' οὗ ἀνεδείχθη μία τῶν κυριωτέρων μορφῶν κατὰ τὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀμερικῆς θρησκευτικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς συζητήσεις. Ἡ Α. Σ. εἶχεν ἀντισταθῆ ἐρωμένως κατὰ τῆς κινήσεως πρὸς ἔνωσιν μετὰ τῆς ἐν Ἀμερικῇ Πρεσβυτεριανῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ τούναντίον συνετέλεσεν εἰς ἀνάπτυξιν στενωτέρων δεσμῶν μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀνέστη ἔπισις καθ' ὀρισμένων ἐλευθεριοτήτων ὡς πρὸς τοὺς εἰς τὸν γάμον ἀφορώντας κανόνας, ἐδείχθη δὲ συντηρητικώτατος εἰς ζητήματα θεολογικῶν ὀρισμῶν, ἀγιογραφικῆς κριτικῆς καὶ λειτουργικῆς πράξεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κωνσταντῖνον Χ. Μανγίδου Διερμηνέως τοῦ Β. Γενικοῦ Προξενείου ἐν Ἱεροσολύμοις, Ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ τὰ μνημεῖα αὐτοῦ ἐν Ὑπεριορδανίᾳ. (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Νέας Σιών»). Ἱεροσόλυμα 1946.

Τοῦ αὐτοῦ Αἱ ἐξουσίαι τῶν Προξένων ἐν Παλαιστίνῃ. Ὁ γάμος καὶ τὸ ζήτημα τοῦ διαζυγίου τῶν ἐλλήνων ὑπηκόων (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Νέας Σιών»). Ἱεροσόλυμα 1943.

Louisos L. Louisidis Κουτλουμούσιον — Κουτλουμούσι. 1942.

Σεραφεῖμ Γ. Παπακώστα Τὸ ζήτημα τῆς τεκνογονίας. (Τὸ δημογραφικὸν πρόβλημα ἀπὸ χριστιανικῆς ἀπόψεως). Ἐκδόσις δευτέρα. Ἀθῆναι 1947.

Ἰωάννου Θ. Παναγοπούλου Διδάκτορος Νομικῆς, δικηγόρου, Ἡ σιμωνία κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. (Νομικὴ καὶ κανονικὴ ἀποψις). Ἀθῆναι 1946.

Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα. Ἀθῆναι 1946.
Ἀρχιμανδρίτου Βαρνάβα Τζωρτζάτου, Γύρω στὸ φῶς. Α'. Ἀθῆναι 1947.

Ἐμμανουὴλ Ι. Φαυλένα Πρωτονοταρίου τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Ἐγκόλπιον Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1947. Ἀθῆναι 1947.

Χριστάκη Ἀγαπίου Γραμματέως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, Ἐγκόλπιον Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1947. Λευκωσία.

† **Μητροπολίτου Ρόδου Ἀποστόλου Ἀπομνημονεύ**

ματα, ἦτοι Χρονογραφικὴ Ἱστορία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας Ρόδου ἐπὶ Ἰταλο-γερμανοκρατίας, 4 Μαΐου 1912-8 Μαΐου 1945. Τόμος Α'. Ἀθήναι 1947.

Μαρίνου Καλλιγᾶ Ἡ αἰσθητικὴ τοῦ χώρου τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας στὸ Μεσαίωνα. Ἀθήνα 1946.

Ἀρχιεπιτομῆς Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου τετραμηνιαία νομοκανονικὴ ἐπιθεώρησις. Ἔτος Α' 1946, τεύχη 1-3. Ἰδιοκτησία - Διευθυνεῖς Δε. Παναγ. Ι. Παναγιωτάκος. Ἀθήναι 1947.

Συνταγματάρχου Ἡλ. Κατοίχτη Φραγμοὶ καὶ ἐμπόδια εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ κόσμου. Ἀθήναι 1946.

Ἀναστασίου Β. Ἀντωνοπούλου δημοδιδασκάλου, Χιλιασμὸς καὶ χριστιανικὰ δόγματα. Ἀπολογητικὰ μελέται. Πάτρα 1946.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐπιστολαί, ἄρθρα, βιβλία, περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες ἐπ' ἀνταλλαγῇ: Πρὸς τὴν Διευθύνειν τῆς «Ἐκκλησίας», Ὀδὸς Μοσχονησίων 12Α Ἀθήνας 8. [Τηλέφ. 82,219].

Συχνόμοι καὶ ἐμβάσματα διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς: Πρὸς τὸν Διαχειριστὴν τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησίας», Ἀθήνας (Κ), ὁδὸς Φιλοθέης 19.

Οὐδεμία αἰτήσις πρὸς ἐγγραφὴν λαμβάνεται ὑπὸ ὅσιν ἂν δὲν συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς.

Ἡ ἐπὶ πλέον καθυστέρησις τῶν συνδρομῶν θὰ συνεπαγῆ τὴν διακοπὴν τῆς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται, δέον δὲ νὰ ᾔηθε εὐανάγνωστα καὶ γεγραμμένα ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον ὀψείως τοῦ χάρτου.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ἐμβάσματα διὰ ταχυδρομ. ἐπιταγῆς νὰ ἀναγράφουν ὀπισθεν αὐτῆς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς καὶ νὰ τὰ ἀπευθύνουν πρὸς τὸν Διαχειριστὴν τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησίας» Φιλοθέης 19.

Αἰδεσιμωτάτους Νικ. Ἰερ. Μανοῦσον Καλλιβία Σελλασίας, Ἀντών. Δεβεντόπουλον Ἀσπροπούλαν Καλαμῶν, Νικόλ. Μήτσον Κάτω Καλεντινῆν Ἀρτης, Πέτρον Μετράκον Κλυδοράην Φλωρίνης: αἱ διευθύνσεις σας ἐτακτοποιήθησαν. - **Αἰδ. Δημ. Τσιαδῆν** Κέραμον Χίου: τὰ ζητούμενα φύλλα τῶν ἐτῶν 1941-1944 δὲν ὑπάρχουν. Καὶ τοῦ 1945 δὲν διαθέτομαι περισσά. - **κ. Δημ. Τριμιλιῆν** Προάστειον Πατρῶν: τὰ Γραφεῖον τῆς «Ἐκκλησίας» δὲν διαθέτει μουσικὰ βιβλία.

Πᾶσα μεταβολὴ διευθύνσεως δέον νὰ μᾶς ἀνακοινωθῆται μὲσω, σημειοῦμένη ἀπαραίτητως τῆς θέσεως, ἐξ ἧς ἢ μετὰθεσῆς. Ἄνευ τῆς σημειώσεως ταύτης ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου εἰς τὴν νέαν διευθύνειν.

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΙΣ ΔΙΑ ΤΑ ΤΟΠΙΚΑ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἡ εἰσπραξις τῶν συνδρομῶν τῶν ἰ. ναῶν ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» ἐνεργεῖται κατὰ τὸν Νόμον 2200)40 ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ΤΑΚΕ οὐχὶ δι' ἰδιαιτέρων διπλοτύπων τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ἀλλὰ δι' ἐκείνων διὰ τῶν ὁποίων εἰσπράττονται οἱ πόροι τοῦ ΤΑΚΕ.

Αἱ εἰσπράξεις αὗται ἐκ συνδρομῶν πρέπει νὰ μεταφέρονται εἰς εἰδικὴν στήλην τῶν μηνιαίων Καταστάσεων εἰσπράξεων τῶν Τοπικῶν ΤΑΚΕ τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὸ Κεντρικὸν (ΤΑΚΕ), ὁποῦν θὰ ἀποδίδονται εἰς τὸ Περιοδικόν.

(Ἐκ τῆς Διευθύνσεως τοῦ ΤΑΚΕ)

ΔΙΑ ΤΑ ΕΚΚΛΗΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΤΩΝ ΝΑΩΝ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Συντελεσθέντος τοῦ καθορισμοῦ τῶν συνδρομῶν τῶν ἱερῶν ναῶν τῶν ἐπαρχιῶν, παρακαλοῦνται θερμῶς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια αὐτῶν ὅπως, συνεννοούμενα μετὰ τῶν Μητροπολιτικῶν Γραφείων, σπεύσωσι τὸ ταχύτερον νὰ καταβάλωσιν αὐτὰς εἰς τὰ Τοπικὰ ΤΑΚΕ ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου.

ΔΙΑ ΤΑ ΕΚΚΛΗΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

Παρακαλοῦνται τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια τῶν ναῶν Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περιχώρων, ὅπως καταθέσωσιν εἰς τὸ ΤΑΚΕ τὴν συνδρομὴν τῶν ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», ὡς εἰδοποιήθησαν παρὰ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΝΑ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

Τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς πρέβλημα τῶν συγχρόνων Του, τοῦ ἰουδαϊκοῦ καὶ τοῦ ἑθνικοῦ κόσμου, τῶν αἰρέσεων τοῦ μεσαίωνα, τῆς μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν φιλοσοφίας καὶ θεολογίας.— Ἡ ἄρνησις τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἡ ἱστορικότης του ἀποδεικνυομένη ἐκ μαρτυριῶν ἑθνικῶν καὶ ἰουδαϊκῶν. Ὁ Ἰησοῦς τῶν Εὐαγγελίων καὶ ὁ ἱστορικὸς χαρακτήρ τῆς ΚΑ. Αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀποστόλων καὶ ἰδίως τοῦ Παύλου. Ὁ Χριστὸς ἐν τῇ θρησκείᾳ, τῇ λατρείᾳ, τῇ τέχνῃ καὶ τῇ Φιλολογίᾳ. Συμπέρασμα.

Ἐν τοῖς Γραφεῖοις τῆς «Ἐκκλησίας»
Τιμᾶται δρχ. 10.000

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ἰδιωτῶν	Δρχ. 12.000
Φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν Ἱερατικῶν Σχολῶν	6.000
Ἐξωτερικοῦ	Δολλ. 6
Τιμὴ ἐκάστου φύλλου	Δρχ. 1.000
Προκηρῦξεις ἐκλογῆς ἱερέων:	
1) διὰ μόνην θέσιν	5.000
2) διὰ πλείονας τῆς μιᾶς ἐκάστη πρὸς δραχμὰς	3.000
Οὐδεμία Προκηρῦξις θὰ δημοσιεύεται μὴ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου αὐτῆς.	
Αἱ συνδρομαὶ προκαταβάλλονται.	

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ
† Ὁ Ὑδρας-Σπετσῶν-Αἰγίνης ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
† Ὁ Ἐδέσσης-Πιέλλης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΝΑ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΦΥΓΡΑΚΗΣ
Υφηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Π. Σ. ΜΑΝΩΛΕΗΣ

Ἐν Ἀθήναις τύποις «Φοῖνικος», Λεωνόπου 4.